

Terveyspalveluiden toimintakäsikirja

Terveyspalveluiden toimintakäsikirja

Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimi

päivitys 27.11.2015, Eeva Häkkinen ja Hans Gårdström

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. KUNTALAISTEN AKTIIVISUUTTA TUKEVAT TERVEYSPALVELUT	5
3. SEUDULLISET HOITON PÄÄSYN KRITEERIT	9
3.1 Hoitoon pääsyn määrääjät	9
3.2 Hoidon tarpeen arviointi	11
3.3 Valinnan vapaus yhteistoiminta-alueella	12
4. SEUDULLISET ASIAKASMAKSUT	13
5. SEUDULLISET TOIMINTAKÄYTÄNNÖT	15
5.1 Lääkärien vastaanotto	15
5.2 Hoitajien vastaanotto	16
5.3 Terveysneuvonta ja neuvolapalvelut	18
5.4 Erityistyöntekijät	27
5.5 Mielenterveys- ja päihdepalvelut	29
5.6 Fysioterapia ja kuntoutuspalvelut	30
5.7 Suun terveydenhoito	31
5.8 Laboratoriopalvelut	35
5.9 Röntgen ja kuvantamispalvelut	37
5.10 Sairaalapalvelut	38
6. LAATUJÄRJESTELMÄ	39
6.1 Täydennyskoulutusvelvoite	39
6.2 Laatu ja potilasturvallisuus	39
6.3 Työhyvinvointisuunnitelma	39
6.4 Asiakastyytyväisyys	40
6.5 Lääkehoitosuunnitelma	40
6.6 Vaara- ja haittatapahtumien seuranta järjestelmä (HaiPro)	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	47

1. JOHDANTO

Terveyspalvelujen tehtävänä on väestön terveyden edistäminen ja perusterveydenhuollon vastaanottopalvelujen, mukaan lukien suun terveydenhoidon, järjestäminen väestölle hoitotakuun määräaikojen mukaisesti ja laissa vaaditulla asiantuntemuksella. Tulosalueen tavoitteena on tuottaa väestölle perusterveydenhuollon avopalvelut joustavasti ja kustannustehokkaasti. Oikein kohdentuvat ja kohtuulliset terveyspalvelut ovat yhtenä peruspilarina seudun väestön hyvinvoinnille ja merkittävänä edellytyksenä seudun vetovoimaisuudelle.

Terveyspalveluiden henkilökunnan joukossa on monenlaisia osaajia eri ammattialoilta ja ammattiryhmistä. Terveyspalveluiden tulosalueeseen kuuluvat lääkäripalvelut, vastaanottotoiminta, suun terveydenhuolto, fysioterapia, mielenterveysvastaanotto ja erityistyöntekijät, joita ovat esim. ravitsemusterapeutti ja psykologi. Terveyspalvelut tarvitsevat toimintansa tueksi lisäksi erilaisia tukipalveluja, joita ovat välinehuolto, tekstinkäsittely ja laitehuolto. Terveyspalveluiden tulosalue huolehtii keskitetysti lääkäripalvelujen tuottamisesta ja kohdentamisesta sosiaali- ja terveystoimen eri tulosalueille ja tulosyksiköille.

Terveyspalveluiden hoidon piirissä on useita kansanterveydellisesti merkittäviä sairauksia sairastavia asiakasryhmiä, kuten diabetesta ja valtimotauteja sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksia sairastavat asiakkaat. Heidän hoidossaan tarvitaan merkittävä määrä resursseja. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää, että kaikille asiakkaille on laadittu hoitosuunnitelmat. Hoitosuunnitelmassa kuvataan jokaisen potilaan yksilöllinen hoidon tavoite ja suunnitellaan, miten tavoite saadaan toteutettua. Myös asiakkaan oma näkemys ja sitoutuminen omaan hoitoonsa kuvataan hoitosuunnitelmaan.

Terveyspalveluissa toimiminen ja työskenteleminen edellyttävät osaavaa, innostavaa ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Tärkeitä painopistealueita ovat henkilöstön kehittäminen, koulutus ja hyvinvointi. Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua työn ja toiminnan kehittämiseen. Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus kehittyä ammatissaan ja halutessaan oikeus tasavertaiseen kehittymiseen urallaan sekä työtehtävissään.

Suurimpana seudullisen sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotantoyksikkönä on Mikkeli, joka tuottaa palveluja myös Hirvensalmelle ja Puumalaan. Kangasniemi, Pertunmaa ja Mäntyharju ovat yhteistoiminnassa mukana omina palvelutuotantoyksiköinään.

Yhteistoiminta-alueen mallia kehitetään useissa seudullisissa työryhmissä, joissa samalla yhdenmukaistetaan toimintoja ja tehdään tarvittavia muutoksia. Käytännössä mallintaminen toteutetaan laatimalla käsikirjoja keskeisimmistä palveluista. Terveyspalveluiden käsikirjan lisäksi on seudullisesti laadittu Vanhuspalveluiden ja Psykososiaalisten palvelujen käsikirjat. Käytännön työssä on useita liittymäkohtia eri palvelujen välillä, joten käsikirjoissa on tehty rajoituksia palvelujen kuvauksista. Esimerkiksi Psykososiaalisten palvelujen käsikirjassa on laajasti kuvattu mielenterveys- ja päihdepalveluja, joten niiden osuus tässä terveyspalvelujen toimintakäsikirjassa käsitellään suppeasti.

Sähköiset palvelut

Sähköisiä palveluita kehitetään tällä hetkellä voimakkaasti sairaanhoitopiirin kehittämistoimien johdosta, joita ovat mm. Hyviksen kehittäminen ja valtakunnallinen SAdE-ohjelma. Puhelinpalvelut ja sähköinen asiointi käsitellään tässä käsikirjassa vain joiltakin osin kunkin teeman yhteydessä.

Sähköisten palveluiden kautta tuetaan kuntalaisia omatoimiseen luotettavaan tiedon hankintaan, sähköisiin palveluihin ja sähköiseen ajanvaraukseen muissa kuin hoidon tarvetta vaativissa hoitotilanteissa.

OmaHyvis on Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä ja alueen kunnissa käytössä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointipalvelu, jossa voi asioida tietoturvallisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa sekä tehdä ajanvarauksen osaan terveyspalveluista. Palveluun kirjaudutaan henkilökohtaisilla verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteen avulla, ks. www.hyvis.fi.

Kanta -sivustojen kautta on mahdollista tarkastella omia terveystietoja ja tehtyjä lääkeresptejä. Mikkelin seudulliseen sosiaali- ja terveystoimeen kuuluvat kunnat liittyivät Kanta -palveluun 30.9.2014 alkaen, josta eteenpäin terveystietoja on katseltavissa Kanta palvelussa. (www.omakanta.fi).

2. KUNTALAISTEN AKTIIVISUUTTA TUKEVAT TERVEYSPALVELUT

Terveyspalvelut toimivat moniammatillisesti väestön parhaaksi edistään kuntalaisen terveyttä ja hyvinvointia. Asiakkaiden oma näkemys ja aktiivisuus on otettava huomioon terveyspalvelujen toteuttamisessa. Parhaiten tämä näkyy siinä, että jokaiselle terveyspalveluja käyttävälle asiakkaalle laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma. Hoitosuunnitelmasta tulee näkyä tulevaisuudessa tarvittavien kontrollien aikataulu ja kontrollikäynnille suunniteltu hoito. Etukäteen suunnitellaan myös, mitä kokeita tai tutkimuksia tarvitaan ennen suunniteltua vastaanottokäyntiä. Asiakkaan aktiivisuus ja kiinnostus oman terveytensä hoitoon kuvataan hoitosuunnitelmaan kirjaamalla asiakkaan omat ajatukset ja odotukset sairautensa hoidosta ja mihin hän on omahoidossaan itse valmis sitoutumaan. Hoidon suunnittelussa on lisäksi erityisen tärkeää, että jokaisen terveyspalveluja käyttävän asiakkaan lääkelistat ovat ajan tasalla.

Terveyspalveluissa seurataan aktiivisesti toimialan teknistä kehitystä ja otetaan hallitusti käyttöön uutta teknologiaa ja uusia menetelmiä. Erityistä huomiota kiinnitetään sähköisten palvelujen kehittämiseen. Puhelinpalvelua ja sähköistä asiointia on kehitetty seudullisesti erityisesti koskien mm. Ensineuvo –nimistä palvelua. Ensineuvo on terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kysymyksiin erikoistunut osaamiskeskus ja terveydenhuollon toimintayksikkö, mikä mahdollistaa asiakkaiden yksilöllisen hoidon tarpeen arvioinnin, neuvonnan ja ohjauksen. Ensineuvon ensisijaisia asiakkaita ovat palvelua käyttävät asiakkaat. Muita asiakkaita ovat Mikkelin seudullisen sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotantoyksiköt ja Etelä-Savon sairaanhoitopiiri.

Ensineuvon palvelua toteuttavat kokeneet ja koulutetut terveydenhuollon ammattilaiset. Neuvonta- ja ohjauspalvelu on ammattitaitoista, inhimillistä, yksilöllistä ja kehittyvää asiakaspalvelua puhelimitse ja sähköisen asioinnin välinein toteutettuna Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueen asukkaille ja henkilökunnalle.

Henkilökohtainen terveyden- ja sairaanhoidon neuvonta kirjataan potilasasiakirjoihin terveydenhuoltolain mukaisesti, mikä edellyttää myös Ensineuvossa soittajan henkilötietojen käyttöä. Kaikki asiat kirjataankin myös asiakkuusjärjestelmään, mikä mahdollistaa paremman palvelun uusintasoittotilanteissa. Hoidon tarpeen arviointi perustuu

aina sen hetkisiin oireisiin ja arviointi toteutetaan yhdenmukaisin kriteerein. Puhelut nauhoitetaan asiakasturvallisuuden ja laadunhallinnan vuoksi.

Ensineuvon kautta varataan aikoja erilaisiin palveluihin, kuten lääkäreiden- ja hoitajien vastaanotoille, laboratorioon tai Etelä-Savon sairaanhoitopiirin äitiyspoliklinikalle. Ensineuvo palvelun hoitajat antavat myös yleistä terveys- ja palveluneuvontaa. Asiakas voi ottaa yhteyttä nimettömänä. Neuvot annetaan tällöin yleisellä tasolla eikä oteta kantaa yksilölliseen hoitoon.

Terveystieteidenhuoltolaki velvoittaa kunnat seuraamaan kuntalaisten terveydentilaa väestöryhmittäin ja ottamaan terveysnäkökohdat huomioon kaikissa toiminnoissaan. Poikkihallinnollinen yhteistyö kuntien eri toimialojen, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa on avainasemassa, sillä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kuuluvat myös sellaiset toimet, joilla pyritään muuttamaan sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä olosuhteita hyvinvointia ja terveyttä tukeviksi. Kuntien on strategisessa suunnittelussaan asetettava tavoitteita, tuotettava palveluita ja osoitettava voimavaroja toimintaan, joka perustuu asukkaiden terveyden- ja hyvinvoinnin nykytilaan ja paikallisiin olosuhteisiin. Toimeenpano on kytkettävä osaksi kuntien toiminnan ja talouden suunnittelua. Seurannassa käytetään kokonaisvaltaisia arviointi- ja seurantajärjestelmiä.

Hyvinvointikertomus on tiivis, eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhdessä laatima katsaus kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen sekä niihin vaikuttaviin tekijöihin. Hyvinvointikertomus toimii tärkeänä kuntalaisen hyvinvoinnin edistämisen perustana. Kertomus tuo esiin kuntalaisten hyvinvointitarpeita sekä arvioi toteutunutta toimintaa, hyvinvointipolitiikkaa sekä kunnan voimavarojen ja tarpeiden välistä suhdetta. Seudun kaikissa kunnissa on käytössä valtuustojen hyväksymä sähköinen hyvinvointikertomus.

Järjestämissuunnitelma linjaa seudullista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Järjestämissuunnitelmassa hyvinvoinnin painopisteenä ovat

- päihdeongelmien ehkäisy ja hoito
- lihavuuden ehkäisy
- diabeteksen ja sydän- ja verisuonisairauksien ehkäisy ja tehokas hoito
- nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen

Seudullista terveyttä edistävää palvelua kuntalaisille ovat kaikkien terveysasemien aula- tai odotustiloihin sijoitetut omahoitopisteet. Ne ovat kaikkien kuntalaisten käytettävissä terveyskeskusten aukioloaikoina. Omahoitopisteisiin on koottu asiakkaiden ja kuntalaisten käyttöön terveystietomateriaaleja sekä oman terveydentilan arviointiin tarkoitettuja välineitä. Useimmissa omahoitopisteissä on asiakkaiden käytössä Internet-yhteyksin varustettu tietokone itsenäistä terveystiedon hakua varten. Kotisivuiksi asetetuilta Hyvis – verkkopalvelun sivuilta löytyy runsaasti terveyttä ja hyvinvointia tukevaa tietoa ja kuntalaisille suunnattuja sähköisiä terveyspalveluja. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kehittämät Hyvis –palvelut on suunnattu erityisesti alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Työttömien ehkäisevät terveyspalvelut ovat tärkeä osa kuntien kansanterveydellistä tehtävää. Terveystarkastuksissa edellytetään kuntien huolehtivan osaltaan siitä, että terveystarkastukset ja terveysneuvonta tukevat työ- ja toimintakykyä, sairauksien ehkäisyä sekä edistävät mielenterveyttä ja elämänhallintaa. Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotantoyksiköissä toteutetaan työttömien terveystarkastuksia terveydenhoitajien toimesta. Terveystarkastuksen tarpeesta voi tehdä aloitteen asiakas itse tai jokin viranomaistaho, esim. työvoimahallinto. Mikäli terveystarkastuksessa havaitaan jokin hoitoa vaativa sairaus, asiakas ohjataan lääkärin vastaanotolle sairauden hoitoon. Lääkärin vastaanotolla voidaan jatkaa myös työ- ja toimintakyvyn arviointia sekä kirjoittaa tarvittavia lausuntoja mm. mahdollisesti tarvittavaa kuntoutusta varten. Työttömien terveyden ja toimintakyvyn arviointi edellyttää usein monialaista ja moniammatillista yhteistyötä. Asiakas toimittaa palautteen terveystarkastuksesta TE-toimistoon, josta työtön ohjataan tarpeen mukaisten palvelujen piiriin, koska TE-toimistoilla on vastuu työttömien työ- ja toimintakyvyn arvioinnin koordinoimisesta.

Hyvin toimiva hoitotarvike- ja välinejakelu parantaa potilaan itsehoidon edellytyksiä sekä edistää potilaan sitoutumista hoitoon, jonka johdosta saavutetaan paremmat hoitotulokset. Asiakkaiden omahoidossa ja sairauden seurannassa tarvittavien hoitotarvikkeiden ja –välineiden jakaminen terveyskeskuksesta asiakkaalle perustuu yksilöllisesti määriteltyyn tarpeeseen. Terveyskeskuksen hoitava lääkäri määrittelee tarpeen ja tekee päätöksen hoitotarvikejakelun aloittamisesta. Myös erikoissairaanhoidosta tulevista suosituksista tehdään päätös Ilmaisjakelulomakkeelle, joka lääkäri allekirjoittaa. Jakelu aloitetaan, mikäli

hoitotarvikkeiden ja –välineiden tarpeen arvioidaan olevan pitkäaikainen, yleensä yli kolme kuukautta. Tarvikkeita ja välineitä annetaan maksimissaan kolmen kuukauden tarve kerrallaan, ja niitä luovutettaessa arvioidaan aina niiden tarpeellisuus ja asianmukaisuus. Jakelua ja käyttöä seurataan. Välineitä saa joko terveyskeskuksesta tai ne toimitetaan kotiin, kuten mm. vaippojen kotiinkuljetuksesta on sovittu. Tarvikkeet ja välineet luovutetaan asiakkaalle maksutta. Diabetesvälinejakelua toteuttavat yleensä diabeteshoitajat.

3. SEUDULLISET HOITOON PÄÄSYN KRITEERIT

Hoidon tarpeen arvioinnissa selvitetään yhteydenoton syy, sairauden oireet ja niiden vaikeusaste sekä kiireellisyys yhteydenottajan kertomien esitietojen tai lähetteen perusteella. Hoidon tarpeen arviointi edellyttää, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä on asianmukainen koulutus, työkokemus ja yhteys hoitoa antavaan toimintayksikköön sekä käytettävissään potilasasiakirjat.

Vastaanottokäynnin yhteydessä terveydenhuollon ammattihenkilö voi koulutuksensa, työkokemuksensa ja toimintayksikössä sovitun työnjaon perusteella tehdä hoidon tarpeen arvioinnin potilaan kertomien esitietojen ja hänestä tehtyjen riittävien selvitysten perusteella. Hoidon tarpeen arviointi voidaan tehdä myös puhelinpalveluna. (Valtioneuvoston asetus hoitoon pääsyn toteuttamisesta ja alueellisesta yhteistyöstä, 1019/2004)

3.1 Hoitoon pääsyn määraajat

Kaikki kiireellistä hoitoa tarvitsevat saavat Suomessa apua välittömästi terveystieteiden ja sairaaloiden päivystysvastaanotoilla, huolimatta potilaan asuinkunnasta. Kiireetöntä hoitoa tarjotaan kunnan asukkaille terveystieteidenkeskuksissa, ja hoitoon pääsulle on taattu tietyt määraajat.

Hätätapaukset

- Kiireellisissä tapauksissa, kuten onnettomuuden sattuessa tai äkillisissä sairastumisissa hoitoon pääsee välittömästi.
- Kiireellistä hoitoa varten terveystieteidenkeskuksissa ja sairaaloissa on päivystysvastaanotot.
- Kiireellisissä tapauksissa sairaanhoitoon pääsevät kaikki apua tarvitsevat asuinkunnasta riippumatta.

Terveystieteidenkeskus

- Kiireettömät tapaukset hoidetaan kunnallisissa terveystieteidenkeskuksissa.

- Kiireettömään sairaanhoitoon pääsevät terveyskeskuksen alueella asuvat, ellei muuta ole sovittu.
- Kiireettömään sairaanhoitoon on päästävä tietyssä määräajassa.
- Arkisin terveyskeskuksen aukioloaikana sinne on saatava välittömästi puhelinyhteys tai sinne on voitava mennä käymään.

Käyntiaika

- Jos potilaan tila hoidon tarpeen arvioinnin perusteella vaatii terveydenhuollon ammattilaisen vastaanottoa, silloin aika on saatava kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta.

Hoitoon pääsy

- Hoitoon on terveyskeskuksessa päästävä viimeistään kolmessa kuukaudessa. Suun terveydenhuoltoon on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa.

Erikoissairaanhoito

- Sairaalaan pääsy edellyttää lääkärin (tai hammaslääkärin) lähetettä.
- Sairaalassa hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmessa viikossa lähetteen saapumisesta sinne.
- Arvio voidaan tehdä joko lähetteen perusteella tai kutsumalla potilas tutkimuksiin sairaalaan.

Hoitoon pääsy

- Jos tutkimuksissa todetaan, että potilas tarvitsee sairaalahoidon, se on aloitettava viimeistään kuudessa kuukaudessa hoidon tarpeen arvioinnista.

Hoito muualla

- Jos oma terveyskeskus tai sairaala ei pysty hoitamaan potilasta määräajassa, sen on järjestettävä potilaalle mahdollisuus päästä hoitoon muualle, joko toiseen sairaanhoitopiiriin tai yksityissektorille.
- Potilaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kuluja.

- Potilaalla on oikeus myös kieltäytyä hoidosta

3.2. Hoidon tarpeen arviointi

Hoidon tarpeen arviointi tehdään joko terveyskeskuksessa, yhteispäivystyksessä tai puhelimitse Ensineuvossa. Mikkelin terveyspalveluihin kuuluvien Anttolan, Haukivuoren, Hirvensalmen, Pankalammen, Ristiinan ja Suomenniemen terveysasemien hoidon tarpeen arviointi ja ajanvaraukset hoidetaan keskitetysti Ensineuvon numerosta. Suun terveydenhuollossa hoidon tarpeen arviointi ja ajanvaraukset hoidetaan virka-aikana keskitetysti ja viikonloppuisin klo10-12 välisenä aikana. Muuna aikana suun terveydenhuoltoon liittyvät hoidon tarpeen arvioinnit hoidetaan Ensineuvossa.

Kangasniemen, Mäntyharjun ja Pertunmaan palvelutuotantoyksiköissä hoidon tarpeen arviointi toteutetaan omalla terveysasemalla virka-aikana ja sovittuina päivystysaikoina. Yöaikaan ja viikonloppuisin hoidon tarpeen arviointi toteutetaan Ensineuvossa tai keskussairaalan päivystyspoliklinikalla. Puhelinpalvelujen tekninen ympäristö koostuu Soneran Virtual Connect Center -puhelinkeskusjärjestelmästä, johon soittajalla on halutessaan mahdollisuus jättää takaisinsoittopyyntö.

Mikkelin seudullisen sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotantoyksiköissä on käytössä seudullinen hoidon tarpeen arviointiohje (triageohje) ammattilaisille. Potilaiden hoidon kiireellisyyden arviointi ja luokittelu on päivystyksen ydintehtävä ja välttämätön sekä potilasturvallisuuden että toiminnan sujuvuuden kannalta. Kiireellisyydsuokituksen ei kuulu diagnosointia, vaan tulo-oireen ja tutkimusten sekä hoidon kiireellisyyden määrittäminen. Luokituksen tulee tapahtua luotettavasti muutamissa minuuteissa ja sen perustana on selkeä erillinen ohjeistus. Lapsipotilaiden kohdalla hoidon tarpeen arvioinnissa otetaan huomioon potilaan kaikki oireet, yleistila ja muut sairaudet. Lapsi on otettava kiireelliseen päivystyshoitoon aina kun kokonaistilanne sitä edellyttää tai jos tilanne on hoidollisesti epäselvä. Hoitaja kirjaa potilaan käyntitiedot YLE-lehdelle Efficia -potilastietojärjestelmään.

3.3. Valinnan vapaus yhteistoiminta-alueella

Terveystenhoitolaaki lisää asiakkaan valinnanvapautta. Kuntalaisilla on mahdollisuus vaihtaa terveysasemaa oman kunnan tai yhteistoiminta-alueen sisällä enintään kerran vuodessa. Myös erikoissairaanhoidon yksikön voi valita vierekkäisten sairaanhoitopiirien muodostaman ns. erityisvastuualueen sisältä.

Laki mahdollistaa terveyspalveluiden käytön myös oman kunnan ulkopuolella, siellä missä henkilö oleskelee säännöllisesti tai pitkäaikaisesti esimerkiksi työn, vapaa-ajanvieton, lähiomaisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Muutokset edellyttävät muun muassa etukäteisilmoitusta ja hoitosuunnitelmaa. Kiireellisessä hoidossa voi edelleen käyttää minkä tahansa paikkakunnan terveyspalveluja.

Asiakkaan valinnanvapaus laajeni 1.1.2014 alkaen. Terveystenhoitolain mukaan asiakkaalla on oikeus valita hoidostaan vastaava terveysasema. Terveysaseman vaihtaminen sitoo asiakasta vuodeksi, eli terveysasemaa voi vaihtaa aina, kun edellisestä valinnasta on kulunut aikaa vähintään vuosi. Terveysaseman vaihtamisesta tehdään aina kirjallinen ilmoitus. Täytetty lomake palautetaan joko henkilökohtaisesti tai postitse nykyiselle terveysasemalle. Mikkelin seudulliseen sosiaali- ja terveystoimeen kuuluvien palvelutuotantoyksiköiden välillä terveyskeskuksen vaihtolomake on mahdollista täyttää myös sähköisesti Hyvis.fi palvelussa.

Terveysaseman vaihto järjestetään kolmen viikon sisällä vaihtoilmoituksen saamisesta. Hoitovastuu siirtyy valitulle terveysasemalle samoin kolmen viikon kuluessa ilmoituksen saapumisesta.

4. SEUDULLISET ASIAKASMAKSUT

Seudulliset asiakasmaksut päättää ja vahvistaa Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystalokunta vuodeksi kerrallaan. Kaikki seudulliseen sosiaali- ja terveystoimeen kuuluvat palvelutuotantoyksiköt noudattavat seudullisia maksuja. Maksut tarkistetaan vuosittain valtioneuvoston asetuksen, sekä indeksi- ja erilliskorotuksen perusteella. Taulukossa 1. on kuvattu avoterveydenhoidon asiakasmaksut 1.1.2016 alkaen.

Taulukko 1. Avoterveydenhoidon asiakasmaksut vuonna 2016

YLEIS- JA ERIKOISLÄÄKÄRIVASTAANOTON MAKSUT	2015	2016
Lääkärinvastaanottomaksu (3 ensimmäistä kertaa kalenterivuoden aikana)	16,10€ krt.	20,90€ krt
Ajokorttitodistus	43,60 €	61,80 €
Lääkärintodistus (joka ei liity hoitoon)	36,20 €	51,40 €
Perumaton poisjäänti lääkärin vastaanotolta	36,20 €	51,40 €
Rintamaveteraanien ja sotainvalidien tk -käyntimaksu ja veteraanikuntoutukseen liittyvä lääkärintodistusmaksu	Ei maksua	Ei maksua
Sarjahoito max. 45x/vuosi	7,50 €	11,50 €
SUUN TERVEYDENHUOLLON MAKSUT		
Suuhygienistin käyntimaksu	8,00 €	10,30 €
Hammaslääkärin todistus/lausunto (joka ei liity hoitoon)	36,20 €	51,40 €
Hammaslääkärin vastaanottokäynnin perusmaksu	10,20 €	13,30 €
Erikoishammaslääkärin vastaanottokäynnin perusmaksu	14,90 €	19,40 €
Kuvantamistutkimus hammaskuvalta	6,60 €	8,50 €
Leukojen ja koko hampaiston panoraamaröntgenkuvaus	14,70 €	19,10 €
Toimenpideluokituksen SC-ryhmän suun terveyden edistämisen toimenpiteistä käyntikerralta	6,60 €	8,50 €
Maksut toimenpideluokitusten vaativuusluokan mukaan, lukuun ottamatta proteettisia toimenpiteitä:		
0 – 2	6,60 €	8,50 €
3 – 4	14,70 €	19,10 €

5 – 7	39,30 €	38,00 €
8 – 10	42,90 €	55,60 €
11 -	60,20 €	78,99 €
Proteettiset toimenpiteet:		
- pohjaus	42,90 €	55,60 €
- korjaus	29,30 €	38,00 €
- akryyliosa- ja kokoproteesi	143,20€	185,80 €
- kruunut ja sillat hampaalta	143,20€	185,80 €
- rankaproteesi	173,90€	225,50 €
- OPTG-hammaskuvien myynti yksityissektorille	32,00 €	18,00 €
- kuva cd- levykkeelle		10,00 €
-Peruuttamaton poisjäänti suun ja hampaiden tutkimuksen ja hoidon vastaanotolta	36,20€	51,40 €
FYSIOTERAPIA		
Fysioterapia ryhmäjakso alle 10 kertaa	25,00 €	25,00 €
Fysioterapia ryhmäjakso yli 10 kertaa	30,00 €	30,00 €
Yksilökohtainen fysioterapia	8,00 €	11,50 €
Liikuntaneuvontakäynti	8,00 €	11,50 €
Sarjahoito (lääkinnällinen kuntoutus) max. 45x/vuosi		11,50 €
MUUT MAKSUT		
Sarjassa annettava valohoito max. 45x/vuosi	7,50 €	11,50 €
Toimintaterapia (yli 18v.)		8,00 €
Röntgenlääkärin ultraäänitutkimus (tk-maksun mukainen käyntimaksu)	14,70 €	20,90 €
Natiivikuvien tallentaminen cd-levykkeelle	12,00 €	10,00 €
Terveystiedon edistämisen ryhmämaksu ja Verkkopuntari	25,00 €	25,00 €
Ryhmämaksut (painonhallinta-, Tulppa-)		25,00 €

Valmiiksi laadituista todistuksesta peritään maksu asiakkaalta, vaikka hän myöhemmin sen peruusi. Kansanterveystyössä (terveyskeskuksessa) seuraavat hoitoon liittyvät lääkärintodistukset ja lausunnot ovat maksuttomia:

- A-todistus

- Potilaan välittömään hoitoon liittyvä B-todistus (kuntoutus, SV-päiväraha)
- Nuorison terveystodistus
- Todistus lääkinälliseen kuntoutukseen liittyviä apuvälineitä varten
- Lähetete sairaalaan
- Sairaanhoidon vuoksi tarpeelliset todistukset (esim. raskaudenkeskeytys, sterilisaatio)
- Joukkorokotustodistus
- Todistus lapsen sairaudesta
- Neuvola- ja kouluterveydenhuollon todistukset (esim. jälkitarkastustodistus äitiyspäivärahaa varten)
- Todistus potilaan kuljetuksesta = matkatodistus
- Kutsuntatarkastustodistus = lääkärinlausunto puolustusvoimia varten
- Kuolintodistus
- Matkatodistus/koulukyytilausunto sairauden perusteella
- todistus koululiikuntaa/kouluruokailua varten
- Todistus isyysveritutkimuksen suorittamisesta
- Lääkärinlausunto holhousasioissa
- Todistus veteraanien kuntoutushakemusta varten

Kansanterveystyössä (terveyskeskuksessa) seuraavista hoitoon liittymättömistä lääkärintodistuksista ja lausunnoista peritään 51,40 € (vuoden 2015 hinta 36,20):

- Todistus muuhun kuin lääkinälliseen kuntoutukseen liittyviä apuvälineitä varten
- Todistus asunnonhakua varten
- Todistus vapaaehtoista asevelvollisuutta varten
- Todistus vanhainkotipaikka-anomusta varten
- Todistus turvapuuhelinanomusta varten
- Lausunto työvoimatoimistoa varten
- Muut lausunnot etuuden hakemista varten
- C-todistus hoitotuen/vammaistuen hakemista varten
- T-todistus (todistus terveydentilasta)
- B-todistus (eläkkeet, erityiskorvattavat lääkkeet jne.)
- Todistus terveydentilasta ulkomaille lähtöä varten

- Todistus verotusta varten
- E-lausunto
- Harrastuksiin liittyvät lääkärinlausunnot (purjelento, sukellus, laskuvarjohyppy jne.)
- Todistus veripalvelua varten
- Todistus kertausharjoituksesta vapauttamiseksi
- Todistus autoveron alennusta varten
- Muut terveystarkastustodistukset
- HIV-todistus
- Keltakuume- ja muu rokotustodistus
- Muut lausunnot terveydentilasta
- Asiakkaan itsensä pyytämät muut lausunnot, jotka eivät liity hoitoon

Taulukossa 2. on kuvattu laitoshoidon asiakasmaksut 1.1.2016 alkaen (Valtioneuvoston asetus 842 / 2014 sekä indeksi- ja erilliskorotustaulukko 19.11.2015).

TERVEYSKESKUSTEN AKUUTTIOSASTOT	2015	2016
Vuorokausimaksu	34,80 €	49,50 €
-Maksukaton täytyttyä	16,20 €/hoitopv	22,80 €/hoitopv
Päivähoito	16,10 €	22,80 €
-Maksukaton täytyttyä	0 €	0 €
Yöhoito	16,10 €	22,80 €
-Maksukaton täytyttyä	0 €	0 €

Kunnallisen terveydenhuoltomaksujen asiakasmaksuissa on kalenterivuositainen maksukatto. Maksukaton ylittymisen jälkeen ovat maksukattoon sisältyvät palvelut maksuttomia. Terveysdenhuoltomaksujen maksukatto on 1.1.2016 alkaen 691 € (1.1.2014 alkaen maksukatto 678 €). Vuorokausimaksuja perittäessä huomioitavaa on, että potilaan siirtyessä laitoksesta toiseen lähettävä laitos ei laskuta lähtöpäivää, vastaanottava laitos laskuttaa tulopäivän.

5. SEUDULLISET TOIMINTAKÄYTÄNNÖT

5.1 Lääkärien vastaanotto

Suurimmalla osalla lääkäreistä työnkuva koostuu pääasiassa vastaanottotyöstä. Sijoitukset muihin toimipisteisiin, kuten neuvolat, vanhusten palvelut, kotihoito tai toimistovuorot, kerrotaan jatkuvasti päivitettävässä sijoituslistassa. Vastaanottotyö jakaantuu kiireettömiin, puolikiireellisiin ja kiireellisiin vastaanottoaikoihin. Näiden lisäksi lääkärien vastaanottotyöhön kuuluu pitkäaikaipotilaiden hoitaminen, jolloin vastaanottoajan voivat antaa vain vastaanoton sairaanhoitajat omalta vastaanotoltaan. Lisäksi lääkärien vastaanottoon kuuluvat suunnitelmallisesti lääkärien puhelinajat. Jokainen lääkäri voi itse tehdä ajanvarauskirjansa potilastietojärjestelmään, johon vastaanottoaikoja kirjataan sijoituslistan mukaan.

Äkillisesti sairastuneita hoidetaan terveystieteiden päivystyksessä. Kiireelliset vastaanottoajat ja päivystysajat on tarkoitettu samana päivänä hoitoa tarvitseville potilaille. Hoidon tarpeen kiireellisyys määrittelee asiakkaiden hoitojärjestyksen. Asiakkaan ilmoittautuessa vastaanotossa terveydenhuollon ammattihenkilö tekee hoidon tarpeen kiireellisyyden arvioinnin. Kiireellistä hoitoa tarvitseva asiakas ohjataan sairaanhoitajan vastaanotolle tai suoraan lääkärille. Sairaanhoitajan vastaanotolla jatketaan hoidon tarpeen arviointia. Virka-aikaan erikoissairaanhoitoa tarvitsevat kiireelliset asiakkaat hoidetaan lääkärin läheteellä Mikkelin keskussairaalassa.

Puolikiireelliset vastaanottoajat pyritään antamaan kolmesta viiteen päivän sisällä hoitoa tarvitseville. Puolikiireellisenä pidetään esimerkiksi pitkittyneitä infektio-oireita tai kiputiloja, jotka eivät ole äkillisesti pahentuneet.

Kiireettömät lääkärin vastaanottoajat varataan esimerkiksi kontrollikäynnin tai pitkäkestoisemman vaivan vuoksi. Pitkäaikaipotilaiden vastaanottoaikoja voivat varata vain vastaanoton sairaanhoitajat, jotka ottavat pitkäaikaipotilaan ensin omalle vastaanotolleen kontrolliin. Hoitajan toteuttaman selvitystyön jälkeen lääkäri voi keskittyä potilaan ja hänen sairautensa hoidon ongelmakohtiin ja laatia potilaalle terveystieteiden ja hoitosuunnitelman

yhdessä hänen kanssaan. Terveys- ja hoitosuunnitelma kirjataan Effican Tiivistelmä-lehden Lisätietoja -kohtaan Fraasin otsikoiden mukaisesti.

Lääkärien soittoaikoja (lääkäri soittaa potilaalle) annetaan esim. laboratoriovastausten kuulemiseen, lääkitykseen liittyviin asioihin, jatkohoitoon ja –tutkimuksiin liittyviin asioihin. Ajanvarauksen kommenttikohtaan merkitään potilastietojärjestelmään, mitä asiaa soittoaika koskee (esim. EKG, spirometria, PAD –vastaus jne.) ja asiakkaan tarkistettu puhelinnumero. Jos asiakkaalla on useampia tutkimuksia, varmistetaan etukäteen, että kaikki vastaukset ovat valmiita ennen soittoaikaa.

Lääkärien ajanvarauskirjalle varataan myös toimistoaikaa, jolloin lääkäri voi työstää erilaisia lausuntoja, katsoa laboratorio- ym. tutkimusvastauksia ja uusia reseptejä. E-reseptien uudistamispyynnöt tarkistetaan päivittäin reseptikeskuksesta hoitajien toimesta, jotka myös kohdentavat ne lääkäreille. Uusintapyynnöt käsitellään kahdeksan päivän kuluessa. Näiden lisäksi potilastietojärjestelmään saattaa lääkärille tulla erilaisia viestejä. Näitä ovat erikoissairaanhoidosta lähetetyt epikriisit tai asiakkaiden hoitoon liittyvät hoitajilta tulleet konsultaatiokysymykset. Jos erikoissairaanhoidon epikriisissä on suositeltu esim. kontrollikokeita potilaalle, ne ohjelmoidaan tietokoneelle valmiiksi ennen potilaan kontrollikäyntiä lääkärin vastaanotolla.

Terveyskeskuksissa on myös erikoislääkäreiden vastaanottotoimintaa, esimerkiksi neurologin, sisätautilääkärin, ortopedin, gynekologin tai keuhkolääkärin vastaanottoja erikseen sovittuina ajankohtina. Erikoislääkärin vastaanotolle pääsyyn tarvitaan lähete.

5.2 Hoitajien vastaanotto

Terveyskeskusten vastaanotossa työskentelevien hoitajien toimenkuva on monipuolinen. Potilaat voivat varata aikoja puhelimitse hoitajalle tai lääkärille Ensineuvon kautta (Mikkeli) tai suoraan terveysasemien vastaanotosta. Osa vastaanotoilla työskentelevistä sairaanhoitajista on erikoistunut suoritettuaan riittävän määrän erikoistumisopintoja. Esimerkiksi rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden saaneilla sairaanhoitajilla on laaja toimenkuva erityisesti pitkäaikaissairaiden potilaiden hoidossa. Poliklinikkahoitajat tekevät päivittäistä sairaanhoitotyötä ilman ajanvarausta. Vastaanottosihteerit voivat työskennellä vastaanoton lisäksi reseptitoimistossa, arkistossa ja maksutoimistossa.

Vastaanottojen sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat pitävät mm. hoitajan päivystysvastaanottoa ja yleisvastaanottoa ja hoitavat pitkäaikaipotilaiden kontroleja. Lisäksi he hoitavat tiettyjä potilasryhmiä vastaanotollaan erityisosaamisensa mukaan. Näitä ovat esim. astmaa, reumaa, valtimotauteja ja syöpää sairastavat potilaat. Hoitajan vastaanotolla ja poliklinikalla hoidettavia ovat mm. pitkäaikaissairaiden asiakkaiden kontrollit, flunssapotilaat ja vatsatautipotilaat. Erityisosaamisensa perusteella hoitajat toteuttavat myös erilaisia toimenpiteitä, joita ovat esim. korvien huuhtelut, punkin poistot, kipsaukset, ompeleiden tai hakasten poistot ja haavan hoidot. Hoitajien vastaanotolla toteutetaan lisäksi erilaisia mittauksia, kuten alaraajojen tunto- eli ABI –mittaukset ja sydämen toimintaa mittaavat Holter -tutkimukset. Sairanhoitajat toteuttavat myös allergiapotilaiden siedätyshoitoja tai antavat lääkärin määräämiä lääkeinjektioita tai suonensisäisiä lääkehoitoja.

Diabeteshoitajat hoitavat alueensa diabeetikot ja henkilöt, joilla on suuri sairastumisriski diabetekseen. Diabeteshoitajien työnkuvaan kuuluvat:

- yksilöohjaukset
- ryhmäohjaukset
- hoitajan kontrollit
- diabeetikon lääkehoidon seuranta ja muuttaminen annetuin valtuuksin (insuliini/tabletti)
- diabeetikon omahoidon ohjaus ja tukeminen
- puhelinneuvonta
- hoitotarvike- ja välinejakelu
- tyyppi 1 diabeetikoille diabetespoliklinikan ajanvaraus sekä jononhoito
- läheteet silmänpohjakuvauksiin
- moniammatillinen yhteistyö eri ammattiryhmien kanssa diabeteshoitotyön asiantuntijana
- kouluttautuminen ja uuden tiedon tuominen käytännön työhön

Uudet asiakkaat tulevat diabeteshoitajan vastaanotolle lääkärin tai muun ammattihenkilön läheteellä (sisäinen lähete) tai ottamalla itse yhteyttä diabeteshoitajaan. Diabeteksen

hoitoon kuuluvat säännölliset silmänpohjatarkastukset ja tarvittaessa jalkojen riskikartoitukseen perustuvat jalkaterapeutin palvelut.

Marevan -nimistä lääkettä saavat eli nk. INR –asiakkaat ovat terveystieteiden hoitajien vastaanotossa yksi suurimmista asiakasryhmistä. Lääkärin määräämän Marevanlääkkeen päivittäisen annostuksen määrittävät pääsääntöisesti sairaanhoitajat. Poikkeustapausten varalta on laadittu erilliset lääkärin ohjeet, jolloin määrittäminen ohjautuu lääkärin päätettäväksi potilastietojärjestelmän viestitoiminnon kautta. Suositus on, että INR –kontrolliaikoja ei annettaisi perjantaina. Jos annostukseen tulee muutoksia, hoitajat soittavat siitä asiakkaalle. Tämän vuoksi asiakkaan ei ole välttämätöntä kysyä annostusta samana päivänä. Terveystieteissä on olemassa myös pikamittareita, joilla INR arvo on määriteltävissä silloinkin, kun laboratorio on suljettuna. Joissakin alueen kunnissa on käytössä tekstiviestipalvelu jatkoseurantatulosten ilmoittamisesta asiakkaalle. Lisäksi on kehitetty sähköinen asiointipalvelu, jossa asiakas voi Hyviksen omahoito-osion kautta tarkistaa omat INR-tuloksensa ja saada hoito-ohjeet.

Hoitajien vastaanottotoimintaan kuuluu lääkärin suorittamissa toimenpiteissä avustaminen eli toimenpidehoitajana toimiminen. Toimenpidettä tarvitseva asiakas kirjataan lääkärin ajanvarauskirjan lisäksi myös toimenpidehoitajan kirjalle. Toimenpidehoitaja suorittaa toimenpiteen vaatimat valmistelut etukäteen. Lisäksi hoitaja huolehtii toimenpiteen jälkeen tarvittavista sidoksista, antaa lääkärin ohjeen mukaan jatkohoito-ohjeet sekä tarvittaessa varaa asiakkaalle ajan esim. ompeleiden poistoa varten.

5.3. Terveysneuvonta ja neuvolapalvelut

Valtioneuvosto on antanut toukokuussa 2009 asetuksen (380/2009) koskien neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa.

Asetuksen tarkoituksena on ollut parantaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä ehkäisevien terveyspalvelujen suunnitelmallista, tasoltaan yhtenäistä ja väestön tarpeet huomioon ottavaa toteuttamista maan eri osissa ja vähentää näin alueellista ja

terveyskeskusten välistä eriarvoista palvelutarjontaa. Valtioneuvoston asetuksessa on tarkasti määritelty terveystarkastusten sisältö.

Mikkelin seudullisen sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminnan käynnistyttyä mukana olevat palvelutuotantoyksiköt ovat kehittäneet Mikkelin seudun yhteistoiminta alueen mallia seudullisissa työryhmissä yhdenmukaistaen toimintoja. Toimintakäytännöt on järjestetty neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ja lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen mukaisesti. Apuna on käytetty Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua (2009:20) Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto.

Ehkäisyneuvola

Ehkäisyneuvola tarjoaa yksilöille ja pareille raskaudenehkäisyneuvontaa ja mahdollisuuden saada itselleen sopiva ehkäisymenetelmä. Raskauden ehkäisyneuvontaan kuuluu kokonaisvaltainen seksuaaliterveyden edistäminen. Ehkäisyneuvolan tarkoitus on edistää yksilön ja parin terveyttä tarjoamalla tukea ja neuvoja terveyteen, ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Raskauden ehkäisypalvelujen lisäksi muut seksuaaliterveyttä edistävät palvelut kuuluvat ehkäisyneuvolan piiriin, kuten hedelmättömyyden ehkäisy, seksitautien torjunta, seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ehkäisy, seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen kokemisen ilmaisun tukeminen sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvä muu neuvonta.

Raskaudenehkäisyneuvolapalveluita tarjotaan pääsääntöisesti terveyskeskuksissa sekä koulu-, opiskelu- ja terveydenhuollossa. Terveyskeskuksessa ehkäisyneuvolapalvelu on järjestetty erillisessä ehkäisyneuvolassa, yhdistetyssä äitiys- ja ehkäisyneuvolassa, yhdistetyssä äitiys-, ehkäisy- ja lastenneuvolassa, ja/tai lääkärinvastaanotolla

Äitiysneuvola

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on turvata raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi. Lisäksi tavoitteena on edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kehitysympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Äitiysneuvolassa tunnistetaan mahdollisimman varhain raskausaikaiset ongelmat ja häiriöt sekä järjestetään viiveettä tarvittavaa hoitoa, apua ja tukea. Äitiysneuvolat osallistuvat terveyserojen kaventamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen muun muassa varhaisen kohdennetun tuen avulla.

Määräaikaaisia terveystarkastuksia järjestetään äitiysneuvolassa raskausaikana ensisynnyttäjälle vähintään yhdeksän ja uudelleensynnyttäjälle vähintään kahdeksan. Näihin raskausaikaisiin käynteihin sisältyy yksi laaja terveystarkastus kaikille perheille ja kaksi lääkärintarkastusta. Ensisynnyttäjälle tarjotaan kaksi kotikäyntiä, joista toinen on raskausaikana (raskausviikoilla 30–32) ja toinen synnytyksen jälkeen (1–7 vrk kotiutumisen jälkeen). Uudelleensynnyttäjälle tarjotaan yksi kotikäynti synnytyksen jälkeen. Synnytyksen jälkitarkastuksen tekee joko lääkäri tai siihen koulutuksen saanut terveydenhoitaja tai kättilö. Yhteensä ensisynnyttäjälle tarjotaan 11 määräaikaista terveystarkastusta ja uudelleensynnyttäjälle 10.

Määräaikaisten käyntien lisäksi raskaana olevalle naiselle ja synnyttäneelle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan lisäkäyntejä äitiysneuvolaan. Äitiyshuollon palveluista vastaavat perusterveydenhuollossa äitiysneuvolat ja erikoissairaanhoidossa äitiyspoliklinikka, synnytysvuode-osastot sekä diabetespoliklinikka. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kanssa on sovittu hoidon porrastuksesta, työnjaosta, hoitokäytännöistä ja seurannoista. Neuvolat saavat päivitetyt hoito-ohjelmat ja läheteohjeet äitiys-, synnytyspelko- ja diabetespoliklinikoille.

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteet ja toimintaa ohjaavat periaatteet sekä määräaikaisten terveystarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt kuvataan tarkemmin THL:n julkaisemassa äitiysneuvola-oppaassa (29/2013). Opas on luettavissa verkkojulkaisuna. (<http://www.julkari.fi/handle/10024/110521>)

Sikiöseulonta – ja kantajaseulonta tutkimukset

Valtioneuvoston asetus seulonnoista (1339/2006) ja siihen 1.5.2009 voimaan tulleiden muutosten perusteella kunnan tulee järjestää raskaana oleville valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset sikiöseulonnat.

(http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/seulonnat/sikion_poikkeavuuksien_seulonnat)

Sikiöseulontojen tavoitteena on edistää väestön terveyttä vaikuttavalla ja taloudellisesti perustellulla tavalla. Sikiöseulonnoilla tarkoitetaan raskaana oleviin naisiin kohdistettuja seulontoja, joiden tavoitteena on todeta sikiön sairaus tai vamma. Geneettisessä kantajaseulonnassa etsitään peittyvästi periytyvän sairauden tautigeenin kantajia. Sikiö- ja kantajaseulontatutkimuksiin ja niiden jatkotutkimuksiin osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistuminen edellyttää raskaana olevan tietoista päätöstä. Päätöksen tueksi raskaana olevalle puolisoineen annetaan äitiysneuvolassa ensikäynnillä kattava tieto seulontamenetelmien tavoitteista ja ominaisuuksista, mahdollisten jatkotutkimusten sisällöstä ja niihin mahdollisesti liittyvistä haitoista sekä toimintavaihtoehtoista, jos sikiöllä todetaan poikkeavuuksia. Sikiöseulonta verinäytteet ohjelmoidaan äitiysneuvolassa ensikäynnillä. Ultraääni-tutkimukset tehdään MKS äitiyspoliklinikalla.

Perhevalmennus

Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle järjestetään neuvolan terveydenhoitajien organisoimaa perhevalmennusta. Toimintamallit poikkeavat jonkin verran eri äitiysneuvoloiden välillä. Synnytys-salin kättilöt järjestävät yhden perhevalmennuskerran sairaalassa.

Perhevalmennus on vuorovaikutuksellista, voimavaralähtöistä ja vertaistuen mahdollistavaa ryhmätoimintaa. Sen tarkoitus on tukea parisuhdetta ja vahvistaa vanhemmuutta. Valmennus antaa tietoa raskausajasta, synnytyksestä, lapsen hoidosta, imetyksestä ja odotusaikaan sekä synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Valmennus tukee lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta. Tavoitteena on myös edistää isien osallisuutta, isyyden vahvistumista ja jaettua vanhemmuutta.

Lastenneuvola

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä

tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Lapsi saa neuvolassa rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.

Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Terveydenhoitaja tekee kotikäynnin ennen ja jälkeen synnytyksen. Lisäksi vanhempia tuetaan vanhempainryhmien avulla.

Alle kouluikäisten lasten terveystarkastuksista kolme on laajaa terveystarkastusta, jossa arvioidaan lapsen kehityksen, terveydentilan ja hyvinvoinnin lisäksi koko perheen hyvinvointia ja vanhempien tuen tarpeita. Tarkastukseen kutsutaan aina molemmat vanhemmat. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien kirjallisella suostumuksella päivähoidon ja esiopetuksen henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä päivähoidossa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Siihen sisältyy myös vanhempien näkemys lapsensa terveydestä ja kehityksestä sekä koko perheen hyvinvoinnista.

Kaikkiin määräaikaisiin terveystarkastuksiin sisältyy terveysneuvontaa. Terveysneuvonnan tavoitteena on tukea lapsen kehitystä, kasvatusta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lisäksi tavoitteena on tukea vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistää perheen sosiaalista tukiverkostoa. Neuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti.

Terveysneuvonta ja määräaikaiset terveystarkastukset järjestetään siten, että alle kouluikäisen lapsen ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Määräaikaisten terveystarkastusten tarkempi sisältö, keskeiset ohjeet ja tukimateriaali on kuvattu lastenneuvolakäsikirjassa. (http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi)

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi järjestetään lisäkäyntejä neuvolaan ja kotikäyntejä sekä tehdään tarvittaessa yhteistyötä erikoissairaanhoidon ja terveyskeskuksen että kunnan muiden toimijoiden kanssa. Lisäkäynnit ja muu tarvittava tuki suunnitellaan lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Erityisen

tuen tarpeen tilanteessa laaditaan hyvinvointi- ja terveystarkastus yhteistyössä tukea tarvitsevan perheen kanssa.

Mikäli on syytä epäillä lapsen kasvun ja kehityksen vaarantuvan, eikä käytettävissä ole riittäviä voimavaroja tulee neuvolan varmistaa perheelle riittävä tuki. Tällaisissa tilanteissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu ja tarvittaessa tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Kouluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko oppimisyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä koululaisten /opiskelijoiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa.

Asetuksen mukaan oppilaalle järjestetään terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla. Ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan terveystarkastus on laaja. Terveystarkastuksen terveystarkastus tehdään välivuosina.

Laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy oppilaan terveydentilan arvion lisäksi lääkärin ja terveydenhoitajan yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa tekemä koko perheen hyvinvoinnin arvio.

Määräaikaississa terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet. Terveystarkastukset ovat samalla aina terveysneuvontatilanne ja ehkäisevä mielenterveystyötä. Terveystarkastusten sisältö ja tarkoitus on kuvattu asetuksessa.

Yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa tuetaan erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi voidaan tarvittaessa järjestää lisä- ja kotikäyntejä. Määräaikaissista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve selvitetään. Yhteistyötä tehdään muiden toimijoiden kanssa erityisesti lastensuojelu, kouluhenkilöstö, lasten tukiyksikkö, Etelä-Savon sairaanhoitopiiri. Terveystarkastaja ja mahdollisuuksien mukaan

lääkäri toimivat työryhmässä jossa valvotaan koulujen ja työympäristön terveydellisyyttä ja turvallisuutta. Säännölliset vähintään 3 vuoden välein tehtävät tarkastukset toteutuvat.

Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan asiakkaita yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto ovat avoimet vastaanotot, joille oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista

Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuollon palvelut on tarkoitettu lukiolaisille ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville. Opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään kunnassa sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille riippumatta heidän asuinkunnastaan ja ne ovat käytettävissä myös työharjoittelun aikana. Opiskeluterveydenhuolto on maksutonta alle 18-vuotiaille. Sen jälkeen maksu määräytyy asiakasmaksulain mukaisesti osassa palveluja. Terveystarkastukset ovat maksuttomia kaikille.

Lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville järjestetään terveydenhoitajan tarkastus ensimmäisenä ja lääkärin tarkastus ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Tarkastuksessa on tärkeä saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja. Huomiota kiinnitetään opiskelijan elämäntilanteeseen, opiskelumotivaatioon ja terveystilanteeseen. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta. Kattava kuvaus opiskeluterveydenhuollosta löytyy Opiskeluterveyden-huollon oppaasta.

Opiskeluterveydenhuollon keskeisin tehtävä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden seuranta ja edistäminen. Toiminta jakaantuu ennaltaehkäisevään työhön ja sairaanhoitoon. Opiskelijalle annetaan tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä. Terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää fyysistä toimintakykyä ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista.

Opiskeluterveydenhuolto kuuluu osaksi oppilaitoksen muuta oppilashuoltoa ja tekee tiivistä yhteistyötä oppilaitoksen muiden toimijoiden kanssa. Opiskeluterveydenhuollon tulee olla

mukana valvomassa oppilaitosten ja opiskeluympäristön turvallisuutta ja terveellisyttä yhdessä työterveyshuollon ja työsuojelun kanssa. Tarkastuskäyntejä tulisi tehdä joka kolmas vuosi.

Naisten joukkotarkastukset, seurantaohjelma

Kohdunkaulan syöpä on maailman toiseksi yleisin naisten syöpä. Kohdunkaulan syövällä on esiasteita, jotka voidaan löytää seulonnassa ja hoitaa ennen kuin varsinainen syöpä pääsee kehittymään.

Kohdunkaulan syöpää ehkäisevään seulontaan eli joukkotarkastukseen kutsutaan viiden vuoden välein. Ensimmäinen kutsu lähetetään 30-vuotiaille ja viimeinen 60-vuotiaille. Irtosolututkimuksen lisäksi joukkotarkastuksessa paneudutaan eri-ikäisten naisen hyvinvointiin liittyviin asioihin. Seulonnan kustantaa kotikunta ja se on osallistujalle maksuton.

30-, 45-, 50- ja 60 -vuotiaiden tarkastuksissa kiinnitetään erityishuomio tiettyihin terveyteen liittyviin tekijöihin. 30 -vuotiaille naisille lähetetään kutsukirjeen mukana Audit -kysely, jolla pyritään tunnistamaan alkoholin riskikäyttäjät. 45 -vuotiaat saavat kutsukirjeen mukana osteoporoosiseulan. 50 -vuotiaiden tarkastuksessa täytetään tyyppin 2 diabeteksen sairastumisriskin arviointilomake. Lomakkeen avulla arvioidaan sairastumisriskiä ja annetaan ohjausta terveellisistä valinnoista. 60 -vuotistarkastuksessa postmenopausaalisilla naisilla tehostetaan osteoporoosin riskitekijöiden tunnistamista täyttämällä Mikkelin Osteoporoosi -Indeksi (MOI) kaavake. Tarvittaessa voidaan mitata verenpaine. Naisille tarjotaan mahdollisuutta rintojen tutkimukseen ja annetaan opastusta rintojen omatarkkailutekniikoista. Tupakointi kartoitetaan ja tuetaan sen lopettamisessa.

Toimintaohjelma lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa

Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen Mikkelin tuotantoyksikössä suun terveydenhuollossa järjestetään määräaikaista terveystarkastuksia pääosin asetuksen 338/2011 mukaisesti. Asetuksesta poiketen lähetetään kutsu myös kaikille 3. vuosiluokan oppilaille. Lisäksi järjestetään yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia.

Mahdollisuuksien mukaan pyritään selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve.

Suun terveystarkastuksen voi tehdä hammaslääkäri, suuhygienisti tai hammashoitaja. Lastenneuvolassa terveydenhoitaja suorittaa yhden suun terveydenhuollon tarkastuksen lapsen ollessa 2 -vuotias.

Lapset ja nuoret kutsutaan terveystarkastuksiin seuraavasti: alle kouluikäiset lapset, kun he ovat 1- tai 2-vuotiaita, 3- tai 4-vuotiaita 5- tai 6-vuotiaita oppilaat ensimmäisellä, kolmannella, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla.

Alle kouluikäiset tarkastaa tehtävään perehdytetty hammashoitaja tai suuhygienisti. Suuhygienistit tekevät pääsääntöisesti kouluikäisten terveystarkastukset. Oppilaat tai alle kouluikäiset lapset ohjataan tarvittaessa hammaslääkärin vastaanotolle. Lisäksi tehdään tarvittaessa erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia esim. oikomishoidon tarpeen osalta.

Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään henkilökohtainen terveys- ja/tai hoitosuunnitelma. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, tarjotaan tehostettua ehkäisevää suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveys-tarkastukset.

Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle tarjotaan mahdollisuus saada vähintään yksi suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio suuhygienistin toimesta. Tieto tästä mahdollisuudesta annetaan ensimmäisellä neuvolakäynnillä. Kaikille lasta odottaville vanhemmille järjestetään mahdollisuus hakeutua suuhygienistin vastaanotolle hoidon tarpeen arviointiin ja ohjaukseen oman suun ja ham-paiden hoidon toteuttamiseksi sekä neuvontaan syntyvän lapsen hammasterveyden edistämiseksi. Tarvittaessa odottavat vanhemmat ohjataan hammaslääkärin vastaanotolle, jonne heillä on mahdollisuus päästä myös hoitoon pääsystä säädetyn lain mukaisesti.

Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus varata aika suun terveystarkastukseen, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve. Paikkakunnalla opiskelevilla on oikeus päästä suun terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle hoitoon pääsystä säädetyn lain mukaisesti.

Tehtävään perehdytetty hammashoitajat käyvät lukukausien aikana kouluilla pitämässä terveyskasvatustunteja suunnitellun ohjelman mukaisesti. 4.- ja 6.-luokkalaisille. Lisäksi osallistutaan päiväkotien henkilökunnan koulutustilaisuuksiin ja vanhempainiltoihin resurssien mukaisesti.

5.4 Erityistyöntekijät

Ravitsemusterapian tavoitteena on terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy ja hoito ruokavalintojen ja ravitsemuksen avulla. Asiakkaat tulevat ravitsemusterapeutille läheteellä ja lähettämiskriteerit on toimitettu eri yksiköihin tiedoksi. Asiakkaiden ruuankäyttöä selvitetään ruokapäiväkirjan avulla, jonka asiakkaat täyttävät ennen vastaanottokäyntiä. Vastaanotolla tehdään muutossuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa, suunnitelman pohjana ovat näyttöön perustuvat ruokavaliohoitosuositukset ja tavoitteena pysyvät muutokset elintavoissa. Käynnit ravitsemusterapeutin vastaanotolla ovat asiakkaalle maksuttomia.

Ravitsemusterapeutti tiedottaa ravitsemusasioista ja ravitsemusaiheisista neuvontamateriaaleista sekä kouluttaa ravitsemusasioista. Ravitsemusterapeutti tekee moniammatillista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa väestön terveellisen ravitsemuksen edistämiseksi.

Mikkelissä ravitsemusterapeutti koordinoi painonhallintaryhmiä, joihin asiakkaat hakeutuvat itse täyttämällä hakemuksen painonhallintaryhmään. Painonhallintaryhmään osallistuminen on asiakkaalle maksullista. Kangasniemellä ravitsemusterapeutti käy terveystieteiden keskuksessa noin kerran kuukaudessa. Asiakkaat ohjautuvat vastaanotolle lääkärin tai hoitajien kautta. Mäntyharju ja Pertunmaa käyttävät tarvittaessa Mikkelin ravitsemusterapeutin palveluja.

Jalkaterapeuteille ohjataan yleensä vain diabeetikkoja ja reumaatikkoja erillisen jalkojen riskiluokituksen perusteella. Mikkelissä jalkaterapeutin vastaanotolle tarvitaan sisäinen lähete. Muut kuin diabetes- ja reumapotilaat ohjataan yksityispuolelle. Kangasniemellä toimii jalkahoitajan vastaanotto ostopalveluna ja ajat vastaanotolle antaa diabeteshoitaja.

Mäntyharjulla diabeetikon jalkojenhoitopalvelua hankitaan lääkinällisenä kuntoutuksena yksityiseltä palvelujen tuottajalta yksilöllisen tarveharkinnan mukaan.

Puheterapian tavoitteena on kommunikaatiohäiriöiden ehkäisy ja niiden riittävän varhainen toteaminen, kuntouttaminen ja jatkotutkimuksiin ohjaaminen. Puheterapiassa hoidetaan pääasiassa alle kouluikäisiä lapsia. Konsultaatiomahdollisuus on muillekin ryhmille. Aikuisten äänihäiriöt ja neurologisista sairauksista johtuvat kommunikaatio-ongelmat kuuluvat myös puheterapeutin työkuvaan.

Puheterapiaan tarvitaan terveydenhoitajan, lääkärin tai erityistyöntekijän lähete. Puhelinaikana voi jokainen kuntalainen halutessaan konsultoida puheterapeuttia. Puheterapia on kuntalaisille maksutonta. Kangasniemellä ja Mäntyharjulla on puheterapeutin palvelut ovat saatavissa omasta terveystakeskuksesta. Pertunmaan puheterapiapalvelut järjestetään ostopalveluna Mäntyharjun terveystakeskuksesta ja sitä varten tarvitaan lääkärin lähete / maksusitoumus.

Terveystakeskuspsykologin vastaanotolle voivat varata ajan vanhemmat ja nuoret itse suoraan psykologilta puhelimitse tai sähköpostilla. Parhaiten psykologin tavoittaa sähköpostilla. Joskus huoli lapsen tilanteesta herää neuvolassa, lääkärikäynnillä, päiväkodissa tai koulussa. Tällöin henkilökunta voi ohjata vanhempia ottamaan yhteyttä terveystakeskuspsykologiaan. Erillistä lähetettä ei tarvita. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja käynnit ovat maksuttomia. Pertunmaan terveystakeskuspsykologin palvelut tuotetaan ostopalveluna Mäntyharjun terveystakeskuksesta lääkärin läheteellä / maksusitoumuksella.

Toimintaterapia on toimintakyvyn arviointia ja kuntoutusta, jonka tavoitteena on kehittää ja ylläpitää asiakkaan toimintakykyä omassa elinympäristössä. Mäntyharjussa toimintaterapian painopistealueena ovat lapset ja nuoret sekä heidän palveluiden kehittäminen. Lasten toimintaterapiassa arvioidaan ja vahvistetaan lapsen valmiuksia oppia ikäodotuksen mukaisia taitoja. Yhteistyö lapsen arjen toimintaympäristön kuten perheen, päivähoidon ja koulun sekä neuvolan kanssa on keskeistä. Nuorten toimintaterapia voi olla mm. neuropsykiatrista valmennusta, mikäli nuorella on jokin erityisvaikeus (ADHD, asperger) arjesta selviytymisen haasteena. Aikuisten toimintaterapia painottuu arjen hallintaan äkillisen sairastumisen tai vammautumisen jälkeen, jolloin toimintakyky on

oleellisesti muuttunut. Toimintaterapiassa arvioidaan ja etsitään asiakkaan olemassa olevia voimavaroja ja pyritään esim. muokkaamaan kodin ympäristöä toimivaksi asiakkaan sen hetkiseen tarpeeseen. Toimintaterapiaan ohjaututaan lääkärin, terveydenhoitajan tai erityistyöntekijän läheteellä.

Muistipoliklinikka on tarkoitettu kaikille, jotka epäilevät itsellään tai läheisellään dementoivaa sairautta. Muistipoliklinikoille on keskitetty muistihäiriösairauksien perustutkimukset, hoidon suunnittelu ja seuranta. Pääsääntöisesti muistipoliklinikalla hoidettavat asiakkaat ovat yli 65-vuotiaita. Muistihoitajan vastaanotolle voi hakeutua ilman lähetettä ja ajan voi varata asiakas itse tai hänen omaisensa. Hoitaja ohjaa potilaan tarvittaessa lääkärin vastaanotolle. Kangasniemellä myös erikoissairaanhoidosta voidaan ohjata sopivia potilaita muistipoliklinikalle. Pertunmaalla ja Mäntyharjulla muistihoitajan palvelut tuotetaan kotihoidosta. Palvelut sisältävät muistitestit, ohjauksen ja neuvonnan. Asiakkaalla on mahdollisuus saada myös kotikäynti palvelujen saavuttamiseksi.

5.5 Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Mikkelin Seudun sosiaali- ja terveystoimen mielenterveystyötä tekevät tuotantoyksiköt tekevät seudullisesti yhteistyötä toistensa sekä muiden mielenterveystyössä mukana olevien toimijoiden, kuten erikoissairaanhoidon poliklinikoiden ja psykiatrisen päiväsosaston kanssa. Säännöllistä seudullista yhteistyötä tehdään mm. konsultaatiopalvelun merkeissä. Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen tuotantoyksiköt ovat avoinna virka-aikana. Päihde- ja mielenterveyspalveluita toteutetaan matalan kynnyksen periaatteella. Kiireellisissä tapauksissa ja päivystysaikana yhteydenotot tulee tehdä kunnan päivystyspalveluihin. Mielenterveyspalveluiden kokonaisuutta on kuvattu laajasti toisaalla psykososiaalisten palvelujen toimintakäsikirjassa.

5.6 Fysioterapia ja kuntoutuspalvelut

Fysioterapiatoimintaa ohjaa aktiivisen harjoittelun periaate. Kaikissa toimintamuodoissa (yksilö- ja ryhmäfysioterapia) korostuu liikkeen ja harjoituksen tehollinen vaikutus

toimintakyvyn edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Fysikaaliset hoidot, hieronta ja muut manuaaliset hoidot eivät kuulu tuotevalikoimaan. Asiakas tulee palvelujen piiriin lääkärin tai terveydenhoitajan B1 eli sisäisellä läheteellä ja varaa itse ajan fysioterapia- tai liikuntaneuvontakäynnille.

Fysioterapiayksiköissä toimii akuutti niska-selkä vastaanotto. Fysioterapeutti voi akuutissa tilanteessa tarvittaessa myös kirjoittaa asiakkaalle sairaslomaa. Fysioterapiayksiköt palvelevat asiakkaita kuntouttamalla leikkausten jälkitilojen yhteydessä ja ylläpitämällä ennaltaehkäisevää kuntoneuvolatoimintaa, jonne asiakkaat hakeutuvat omatoimisesti. Yksilöfysioterapiaa annetaan avoterveydenhuollon asiakkaille lääkärin tekemän kuntoutussuunnitelman pohjalta. Lisäksi yksilöterapiaa annetaan vuodeosaston ja kuntoutusjakson potilaille lääkärin määräyksestä. Fysioterapeutit toimivat laajassa yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa. Avoterveydenhuollon yksilöfysioterapiakäynnit ja terveyskeskuksen fysioterapiaryhmät ovat maksullisia.

Yksilöfysioterapian toimintamuotoina ja sisältönä ovat:

- Yksilöllinen ohjaus- ja neuvontakäynti tai aktiivisen liikehoidon/ harjoittelun käynnit (1-8 x)
- Fysioterapeuttinen tutkiminen, testaus, liikehoito, kotivoimisteluohteet, liikuntaneuvonta ja tarvittaessa sopivaan ryhmään ohjaaminen
- Käyntimaksu kerryttää maksukattoa

Lääkinnällisen kuntoutuksen fysioterapiapalvelut toteutetaan ensisijaisesti omana toimintana. Mikäli sitä ei voida toteuttaa ja kuntoutus on edellytys kotona selviytymiselle, voidaan kuntoutusta järjestää ostopalveluna maksusitoumuksella. Kuntoutukseen tulee aina olla lääkärin lähete.

Veteraanikuntoutuksena myönnetään laitos-, päivä- ja avokuntoutusta. Kuntoutusta varten veteraanin tulee saada lääkärin B-lausunto (maksuton) ja tehdä oma hakemus, jotka toimitetaan veteraanien kuntoutusohjaajalle.

Kaikkien apuvälineiden myöntäminen ja lainaus toimii Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueellisen apuvälinekeskuksen kautta. Kaikista apuvälineistä tehdään suositus ELLÄH-nimisellä lomakkeella apuvälineyksikköön. Lomakkeelle kirjataan potilaan diagnoosi,

toimintakyky ja perustellaan apuvälineiden tarve. Apuvälineyksikön henkilökunta voi myöntää lyhytaikaislainsaan tarkoitetut apuvälineet suoraan potilaille. Alueellisen apuvälineyksikön palveluja tarjotaan Mikkelin kaupungin lisäksi Hirvensalmen, Puumalan, Kangasniemen, Mäntyharjun ja Pertunmaan kuntien aikuisväestölle. Alueelle on laadittu yhtenäinen kriteeristö perusapuvälineiden saamisesta.

5.7 Suun terveydenhoito

Hammashoidossa toimivat hammaslääkäreiden, suuhygienistin ja hammashoitajan vastaanotot. Palvelutuotantoyksiköissä on erikoishammaslääkärin vastaanottotoimintaa joko omana toimintana tai ostopalveluina esim. oikomishoidon osalta.

Ajanvaraukset toimivat arkisin vastaanottojen aukioloaikoina. Yhteydenoton aikana määritellään potilaan hoidon tarve ja hoidon kiireellisyys sekä päätetään ohjataanko potilas hammaslääkärin, suuhygienistin vai hoitajan vastaanotolle. Kiireellinen aika annetaan ensisijaisesti samalle päivälle, kuitenkin yhdestä kolmeen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta. Arkisin kello 15:30–21 sekä viikonloppuisin ja arkipyhinä klo 10 - 14 päivystys on kaikkien palvelutuotantoyksiköiden osalta Mikkeliissä, Pankalammen hammashoitolassa. Päivystysaikojen ulkopuolella välitöntä hoitoa tarvitsevat voivat ottaa yhteyttä Ensineuvoon tai Mikkelin keskussairaalan yhteispäivystykseen. Kello 21-8 potilaat ohjataan tarvittaessa Kuopion yliopistolliseen sairaalaan.

Alle 16-vuotiaille lähetetään kutsu määräaikaistarkastuksiin Lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon asetuksen (28.5.2009/380) mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että suuhygienistin vastaanotolle kutsutaan kouluikäisistä 1.-, 5.- ja 8.-luokkalaiset. Lisäksi kutsutaan 3.-luokkalaiset suuhygienistin vastaanotolle. Alle kouluikäisistä kutsun saavat 1-2-, 3-4 ja 5-6-vuotiaat, joista nuorimmat tulevat hoitajien vastaanotolle ja vanhimmat hoitajan tai suuhygienistin vastaanotolle. Lisäksi suuren riskin omaavat koululaiset kutsutaan tarkastuksiin ja ennaltaehkäisevälle hoitokäynneille yksilöllisen tarpeen mukaan. Tällöin potilaat ohjataan useimmiten suuhygienistin vastaanotolle.

Yli 16-vuotiaille kutsuja ei lähetetä, mutta tarkastuskäynnin yhteydessä potilaalle kerrotaan terveydenhuollon ammattihenkilön suositus seuraavan määräaikaistarkastuksen

ajankohdasta, joka määritellään yksilöllisen tarpeen mukaan joko suuhygienistin tai hammaslääkärin vastaanotolle. Terveyskeskuslääkäreiden vastaanotolta hammashoittoon ohjautuu esim. lonkka- ja polviproteesileikkaukseen meneviä tai odottavia äitejä. Lisäksi terveyskeskuslääkäri voi ohjata asiakkaan hammashoitolaan suun limakalvon ongelmien vuoksi.

Hammaslääkäreiden vastaanotto

Hammaslääkäreiden vastaanottotyö jakaantuu vastaanottoaikoihin, kirurgisten potilaiden hoitoaikoihin ja puolikiireellisiin aikoihin. Lisäksi on aikoja oikomishoidon potilaille. Ajanvarauskirjassa on myös toimistoaikoja, jotka ovat tarkoitettu kirjalliseen ja suunnittelutyöhön. Hammaslääkärivastaanotolla hammaslääkäri ja avustava hammashoitaja tekevät potilaan hoitotyötä yhteistyössä ja parityöskentelynä. Hammashoitaja huolehtii hammaslääkärin avustamisen lisäksi vastaanoton varustelusta ja hygieniasta. Hammaslääkärin työ perustuu potilaskohtaisen hoitosuunnitelman laatimiseen ja hoidon toteuttamiseen vastaanotolla tehdyn diagnoosin perusteella. Hoitosuunnitelma ja diagnoosi sekä suunnitelma seuraavasta tarkastuskäynnistä ja tarkastuksen toteuttajasta kirjataan potilastietojärjestelmään.

Suusairauksien diagnosoinnin lisäksi hammaslääkärin työ on suusairauksien hoitoa. Suuri osa hammaslääkärin työstä on korjaavaa hoitoa, jolla pyritään ylläpitämään ja palauttamaan potilaan purentaelimen toimintakyky ja suun terveys. Potilaan yksilölliseen hoitoon kuuluu korjaavan hoidon lisäksi ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä toiminta.

Hammaslääkärin vastaanotolla työ toteutetaan hammaslääkärin ja avustavan hammashoitajan yhteistyönä. Suoritetut toimenpiteet merkitään potilaskertomukseen. Hammaslääkärin vastaanotolla suoritetaan mm. kariologian, parodontologian, purentafysiologian, endodontologian, protetiikan, oikomishoidon ja kirurgian erikosisaloille kuuluvia toimenpiteitä. Kaikkien edellä mainittujen erikosisalojen hallinta kuuluu peruskoulutetun hammaslääkärin työnkuvaan, mutta osa hammaslääkäreistä on perehtynyt syvällisemmin johonkin tai useimpiin erikosisaloihin. Em. osaamista käytetään potilaiden hyödyksi siten, että hoitava hammaslääkäri voi perushoidon suoritettuaan lähettää potilaan jotain tiettyä toimenpidettä tai konsultointia varten asiaan enemmän perehtyneelle

kollegalleen työyhteisön sisällä. Erikoishammaslääkäritasoista hoitoa on tarjolla ainoastaan oikomishoidossa ja endodontiassa.

Erityisen vaativan hoidon tarpeessa oleva potilas saa lähetteen Mikkelin keskussairaalan suusairauksien poliklinikalle joko hoitoa tai konsultointia varten. Hammastekniset työt tehdään yhteistyössä hammaslaboratorioiden kanssa noudattamalla sovittuja käytäntöjä ja aikatauluja.

Suuhygienistin vastaanotto

Suuhygienistien vastaanottotyö jakaantuu kiireettömiin aikoihin (hammaslääkärin vastaanotto) ja puolikiireellisiin aikoihin. Suuhygienistien kirjoissa on myös aikoja, joita käytetään ns. tiimipäivinä, jolloin suuhygienisti ja hammaslääkäri tekevät yhdessä potilaiden tarkastuksia. Lisäksi myös suuhygienistillä on aikoja, jotka on tarkoitettu oikomishoidon potilaille.

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet suorittaa useimmiten suuhygienisti tai valistustyötä tekevä hammashoitaja, joka noudattaa hammaslääkärin potilaasta laatimaa lähetettä. Suuhygienistit osallistuvat myös hammaslääkärin laatiman hoitosuunnitelman mukaiseen hoidon tarpeen arviointiin, joka voi toisinaan korvata hammaslääkärin potilaalle tekemän määrääaikaistarkastuksen.

Alle 16-vuotiaat potilaat kutsutaan suuhygienistin vastaanotolle hammashoitolasta joko asetuksen mukaisesti tai hammaslääkärin tekemää hoitosuunnitelmaa noudattaen. Myös yli 16-vuotiaille potilaille annetaan aika hammaslääkärin tekemän hoitosuunnitelman mukaisesti. Tällöin potilaita ei kutsuta, vaan potilas itse huolehtii ajanvarauksesta. Potilas voi tulla suuhygienistin vastaanotolle myös kunkin hoitojakson aikana hammaslääkärin lähetteellä.

Tarkastuskäynnin yhteydessä hammaslääkäri kirjaa potilastietojärjestelmään hoitosuunnitelman, johon merkitään suuhygienistiä varten tarvittavat toimenpiteet (lähete) sekä yksilöllisesti määritelty recall suuhygienistin ja/tai hammaslääkärin vastaanotolle.

Arvioidessaan potilaan hoidon tarpeen, suuhygienisti tarkastaa potilaan suusairauksien historian, potilaan esitiedot ja tulossyn vastaanotolle ja kirjaa tiedot potilastietojärjestelmään. Hän tarkistaa potilaan leukanivelet, suun limakalvot, hampaat, parodontiumin ja purennan saamiensa ohjeiden ja ammattitaitonsa mukaisesti. Suuhygienisti suorittaa tarvittaessa suun tukikudosten sairaudenhoidon (instrumentaatio ja hammaskiven poisto), antaa kotihoito-ohjeet ja määrittää recall-ajan suuhygienistikäynneille. Lisäksi hän tekee tarvittavat ennaltaehkäisevät toimenpiteet kuten hampaiden pinnoitukset. Mikäli hänellä on epäily korjaavan hoidon tarpeesta tai purentaelimen tai suun limakalvojen sairaudesta, ohjaa hän potilaan hammaslääkärin vastaanotolle.

Hoidon tarpeen arviointia tehdessään suuhygienisti toimii sovitun ohjeistuksen mukaan. Tarvittaessa hän voi suorittaa hampaiden röntgenkuvauksen, mikäli hammaslääkäri on antanut kuvausluvan. Tiedot röntgenkuvauksen indikaatiosta ja luvan antajasta merkitään potilastietojärjestelmään. Luvan antanut hammaslääkäri tai potilaan hoidosta vastaava hammaslääkäri lausuu röntgenkuvat.

Suuhygienistille ohjataan myös ensiapupotilaita esim. oikomiskojeiden rikkoutumisen tai irtoamisen tai muun hoidon tarpeen arvioinnin tarpeen esim. paikkojen lohkeamisen tai hampaiden viiltelyjen vuoksi. Tällöin potilas voi saada ensiavun tai arvion hoidon kiireellisyydestä sekä ohjeistuksen jatkotoimenpiteitä varten.

Alle 5-vuotiaat potilaat kutsutaan hammashoitajan vastaanotolle asetuksen mukaisesti. Potilas voi saada ajan myös suuhygienistin tai hammaslääkärin läheteellä esim. kotihoidon ohjaukseen tai muita ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä kuten hampaiden pinnoitusta varten. Pertunmaalla on mahdollisuus puhelinajanvarauksen sähköiseen ajanvaraukseen alle kouluikäisten asiakasryhmässä.

Oikomishoidon erikoishammaslääkärin vastaanotto

Oikomishoidon erikoishammaslääkärin vastaanotto jakautuu oikomishoidon tai oikomishoidon suunnittelun aikoihin. Lisäksi työaika varataan toimisto aikoihin jolloin tehdään potilaiden hoitoon liittyvät kirjalliset työt. Potilaat kutsutaan kirjeellä oikomishoitoon. Suunnitteluajoilla määritellään oikomishoidon tarpeen arvio 10-portaisen asteikon avulla. Mikäli purentavirhe täyttää pisteytyksen rajat, jotka ovat huononeva seiska ja kahdeksasta

ylöspäin, niin oikomishoito aloitetaan terveyskeskuksen toimesta. Mikäli purentavirhe pisteytetään 9 ja 10, potilaalle tehdään lähete Mikkelin keskussairaalaan.

5.8 Laboratoriopalvelut

Laboratoriopalvelut tuottaa kaikissa palvelutuotantoyksiköissä Itä-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä (ISLAB). Laboratorioon tarvitaan pääsääntöisesti ajanvaraus. Ajan potilas voi varata joko terveyskeskuksen toimistoista, puhelimitse Ensineuvosta tai internetin kautta osoitteesta www.islab.fi/ajanvaraus. Päivystyksellisten näytteiden otto tapahtuu ilman ajanvarausta, tällöin potilas ohjataan ottamaan vuoronumero laboratorion edestä ja odottamaan vuoroaan. Vuoronumerosysteemiä saavat käyttää kuitenkin vain todelliset päivystyspotilaat, muut potilaat on ohjattava varaamaan aika erikseen. Jos kiireettömät potilaat jonottavat vuoronumeron kanssa laboratorioon, viivästyvät päivystyspotilaiden vastaukset.

5.9 Röntgen ja kuvantamispalvelut

Röntgentutkimukset tehdään lääkärin lähetteen perusteella. Kuvantamisyksiköt toimivat Mikkelin keskussairaalaassa, Pankalammen terveysasemalla sekä Mäntyharjun ja Kangasniemen terveyskeskuksissa. Aika röntgenkuvaukseen varataan röntgenistä, terveyskeskuksen palveluluukulta tai puhelimitse. Päivystyskuvauksiin menevät ilmoittautuvat suoraan röntgeniin. Röntgenkuvat ja niiden lausunnot tulevat tutkimuksen pyytäneelle lääkärille Effican viestitoiminnon kautta.

5.10 Sairaalapalvelut

Terveyskeskuksen akuuttiosastojen toiminnassa keskitytään sairauden akuutin vaiheen hoitoon ja kuntoutukseen. Sairaalassa hoitoajat ovat lyhentyneet sekä potilasvaihtuvuus on lisääntynyt. Potilaat ohjautuvat akuuttiosastoille pääasiassa yle- ja erikoissairaanhoidon päivystyksestä sekä keskussairaalan eri osastoilta. Akuuttitasoisia osastopaikkoja on kaikissa Mikkelin seudullisen sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotantoyksiköissä.

Akuuttiosastojen keskeisiä toiminta-arvoja ovat potilaslähtöisyys, moniammatillisuus ja kuntouttava työote. Tavoitteena on turvallinen kotiutus mahdollisimman pian. Aktiivinen kuntoutus aloitetaan heti osastolle saapumisen yhteydessä. Tavoitteena on tukea potilaiden omia voimavaroja mahdollisimman pitkään sekä omassa kodissa asumista. Kotiutuminen järjestetään tarvittaessa kotihoidon tukemana. Lisäksi osastoilla voidaan hoitaa saattohoitopotilaita.

Osastolle suositellaan otettavaksi mukaan vain omat henkilökohtaiset apuvälineet, esim. rollaattori ja hygieniavälineet, kuten parranajokone ja sähköhammasharja. Paras mahdollinen soittoaika läheisille, on soittaa osastoille klo 14 – 16 välillä. Mikkelissä osastoilla vierailuaika on klo 13 – 18.30, muissa palvelutuotantoyksiköissä vierailuajat voivat vaihdella toiminnan mukaan.

Osastot toimivat ympäri vuorokauden kaikkina viikonpäivinä. Virka-aikana työssä on useiden eri ammattiryhmien edustajia. Osastonlääkäriin kierrot ovat arkisin joka päivä ja ylilääkäriin sekä mahdolliset erikoislääkärien kierrot noin kerran viikossa. Akuuttiosastoilla on olemassa monipuoliset tutkimus- ja hoitomahdollisuudet ja saatavissa myös laboratorio- ja röntgenpalveluja sovittujen toimintakäytänteiden mukaisesti. Virka-ajan ulkopuolella konsultoidaan tarvittaessa YLE- tai erikoissairaanhoidon päivystystä.

6. LAATUJÄRJESTELMÄ

6.1. Täydennyskoulutusvelvoite

Terveystenhuollon henkilöstöllä on täydennyskoulutusvelvollisuus (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559). Terveystenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Terveystenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

6.2 Laatu ja potilasturvallisuus

Terveystenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveystenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua. Kunnan perusterveydenhuollon on vastattava potilaan hoidon kokonaisuuden yhteensovittamisesta, jollei siitä muutoin erikseen sovita.

Terveystenhuollon toimintayksikön on laadittava suunnitelma laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta. Suunnitelmassa on otettava huomioon potilasturvallisuuden edistäminen yhteistyössä sosiaalihuollon palvelujen kanssa.

Laadun hallinnasta ja potilasturvallisuudesta laadittavat suunnitelmat, potilastiedon sujuva saatavuus sekä ensihoidon vastuun keskittäminen sairaanhoitopiireille vahvistaisivat potilasturvallisuutta terveydenhuollossa. Lisäksi tavoitteena on saada koko maahan terveydenhuoltoa hätätilanteissa tukevat ja konsultoivat ensihoitolääkäripalvelut

6.3 Työhyvinvointisuunnitelma

Tavoitteena on, että jokaisen työyksikön henkilöstö ja esimiehet laativat yhdessä työyksikköön työhyvinvointisuunnitelman. Työhyvinvointisuunnitelma päivitetään tarpeen mukaan tai vähintään kerran vuodessa. Suunnitelman tekemisessä hyödynnetään asiakaspalautetta, henkilöstöstrategiaa, kehityskeskustelujen yhteenvetoa sekä henkilöstökyselyn tuloksia.

6.4 Asiakastyytyväisyys

Asiakastyytyväisyysmittaus tehdään työyksiköissä joka toinen vuosi. Mikkelissä mittauksessa käytetään THL:n lomakkeistoa, joka on valtakunnallinen. Näin saadaan kerätyn aineiston vertailua. Kangasniemellä on käytössä jatkuvan palautteen järjestelmä kaikissa terveystalveihin kuuluvissa yksiköissä.

6.5 Lääkehoitosuunnitelma

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä on laatinut valtakunnallisen suosituksen lääkehoidon toteuttamisesta julkisissa ja yksityisissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä. Ohjeistuksen tarkoituksena on yhtenäistää lääkehoidon toteuttamisen periaatteet, selkeyttää lääkehoidon toteuttamiseen liittyvä vastuunjako ja määrittää vähimmäisvaatimukset, joiden tulee toteutua kaikissa lääkehoitoa toteutettavissa yksiköissä.

Vastuu lääkehoitosuunnitelman laatimisen, toteuttamisen ja seurannan organisoinnista on sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön johdolla. Yksiköiden lääkehoitosuunnitelman laatimisessa tulee noudattaa Turvallisen lääkehoito oppaan lääkehoitosuunnitelmaa. Lääkehoitosuunnitelma päivitetään työyksiköissä tarpeen mukaan ja suunnitelmaa arvioidaan vuosittain.

Sosiaalihuollossa ja lääkehoitoa toteuttavilla epätyypillisillä alueilla lääkehoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä toimintayksikön johdon, yksikön lääketieteellisestä toiminnasta vastaavan lääkärin ja lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön kanssa.

6.6 Vaara- ja haittatapahtumien seurantajärjestelmä (HaiPro)

HaiPro on potilasturvallisuutta vaarantavien tapahtumien raportointimenettely ja tietotekninen työkalu. HaiPro-raportointijärjestelmä on tarkoitettu toiminnan kehittämiseen yksiköiden sisäisessä käytössä.

Järjestelmällisen ja helppokäyttöisen raportointimenettelyn avulla käyttäjät voivat hyödyntää vaaratapahtumista saatavat opit ja terveydenhuollon johto saa tietoa varautumisen riittävydestä ja toimenpiteiden vaikutuksista. Raportointi perustuu vapaaehtoiseen, luottamukselliseen ja syyttelemättömään vaaratapahtumien ilmoittamiseen ja käsittelyyn.

LÄHTEET

Asetus seulonnoista (1339/2006) ja muutos asetukseen (280/2009).

Hakulinen-Viitanen T, Pelkonen M, Haapakorva A. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:22. Helsinki 2005.

Hasunen K, Kalavainen M, Keinonen H. Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. 3. uudistettu painos. Julkaisuja 11. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2004.

Hilama P. Ensineuvo puhelinpalvelun prosessikuvaus 2010.

Kansanterveysasetus (802/1992)

Kansanterveyslaki (66/1972)

Laaja terveystarkastus Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. THL opas 22 (2012)

Laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja asetus (239/1973).

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994).

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriö, oppaita 2004:14. Helsinki.

Lastensuojelulaki (417/2007).

Menetelmäkäsikirja Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. THL 2011

Mikkelin kaupungin / lapsiperhepalvelut tulokortti.

Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20.

Sikiöseulonnat - Opas raskaana olevalle. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki 2009.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus rokotuksista ja tartuntatautien raskaudenaikaisesta seulonnasta (421/2004).

Sosiaali- ja terveysministeriön ohje Työttömien terveydenhuollon järjestämisestä 19.8.2013.

Sähköinen lastenneuvolakäsikirja www.kasvunkumppani.fi.

Terveystenhuollon täydennyskoulutussuositus. Oppaita 3. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2004.

Valtakunnallinen rokotusohjelma. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos.

Valtonen R, Mustonen K. LENE – Leikki-ikäisen lapsen neurologisen kehityksen arviointimenetelmä. Niilo Mäki Instituutti. Jyväskylä 2003.

Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009)

Kouluterveydenhuollon laatusuositukset STM, oppaita 2004:8

Kouluterveydenhuollon opas Stakes 2002, oppaita 51

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, Opas työntekijöille, STM, Oppaita 2004:14, Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto, Asetuksen(382/2009)

perustelut ja soveltamisohjeet, STM, Julkaisuja 2009:20.

Opiskeluterveydenhuollon opas STM, julkaisuja 2006:12

Seulontatutkimukset ja yhteistyö äitiyshuollossa. Suositukset 1999, Stakes 1999, oppaita

Toimintaa ohjaavia lakeja, asetuksia ja suosituksia

Kansanterveyslaki (1972/66, 2005/14) velvoittaa kunnan ylläpitämään terveysneuvontaa, johon luetaan kansanterveydellinen valistustyö, raskauden ehkäisyneuvonta ja kunnan asukkaiden yleisten terveystarkastusten järjestäminen kunnassa. (Kansanterveysasetus 1998/647).

Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta on uusiin toimintaa ohjaan asetus (380/2009).

Asetus seulonnoista (339/2011).

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) koskee myös terveysneuvontaa, mm. potilaan tiedonsaantioikeuden, potilasasiakirjojen laadinnan ja salassapitosäännösten osalta.

Lastensuojelulaki (2008) velvoittaa entistä enemmän (§ 25) sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa olevan henkilön ilmoittamaan ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta viipymättä sosiaalilautakunnalle. (§ 10) Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon viranomaisten on tarvittaessa järjestettävä välttämättömät palvelut raskaana olevien naisten ja syntyvien lasten erityiseksi suojelemiseksi.

Säädöstekstien ajantasaiset versiot kokonaisuudessaan löytyvät: [www. finlex.fi](http://www.finlex.fi)

Lisäksi muita toimintaa ohjaavia lakeja ja asetuksia:

- Asetus lasten päivähoidosta (239/1973)
- Asetus nuorten työntekijöiden suojelusta (475/2006)
- Elintarvikelaki (361/1995)
- Erikoissairaanhoitolaki (1062/1989)
- Henkilötietolaki (523/1999)

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998 37a§ 13.6.2003/479)
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (5004/2002)
- Laki lasten päivähoidosta (36/1973)
- Laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta (1318/2002)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta (733/1992)
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
- Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Lukiolaki (629/1998)
- Mielenterveyslaki (1116/1990)
- Mielenterveysasetus (1247/1990)
- Pelastustoimilaki (561/1999)
- Perustuslaki (731/1999)
- Päihdehuoltolaki (41/1986)
- Raittiustyölaki (828/ 1982)
- Rikoslaki (39/1889, 578/1995, 563/1998)
- Sairausvakuutuslaki(364/1963)
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen toimintaohjelma 2007–2011
- Stakesin äitiyshuollon opas seulontatutkimukset ja opas äitiyshuollossa suositukset 1999
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948)
- Tartuntatautilaki (583/1986) ja – asetus (1280/1994)
- Terveysturvallisuuslaki (763/1994)
- Työterveyshuoltolaki (1383/2001)
- Työturvallisuuslaki (738/2002)

LIITE: MIKKELIN SEUDUN TERVEYSPALVELUIDEN PALVELUTUONTANTOYKSIKÖT JA YHTEYSTIEDOT 2015

TERVEYS ASEMA / PALVELU- TUOTANTO- YKSIKKÖ	KANGASNIEMI Kangasniemen terveyskeskus	MIKKELI Pankalammen terveysasema	MIKKELI Anttolan terveysasema	MIKKELI Haukivuoren terveysasema	Hirvensalmen terveysasema	MIKKELI Ristiinan terveysasema	MIKKELI Suomenniemen terveysasema / Metsätähti	MÄNTYHARJU Mäntyharjun terveyskeskus	PERTUNMAA Pertunmaan terveyskeskus	PUUMALA Puumalan terveysasema
YHTEYS TIEDOT	Sairaalantie 13, 51200 Kangasniemi	Kiiskinmäenkatu 5-7, 50130 Mikkeli	Taipaleentie 31, 52100 Anttola	Kankaalantie 2, 51600 Haukivuori	Haapaniementie 17, 52550 Hirvensalmi.	Brahentie 10, 52300 Ristiina	Opinraitti 9, 52830 Suomenniemi	Sairaalantie 3, 52700 Mäntyharju	Virastokuja 1 19430 Pertunmaa	Niementie 26, 52200 Puumala
	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika	puhelinnumero, aukioloaika ja ajanvarausaika
akuuttivastaan- otto / päivystys	ma-pe klo 8-18 la 8-14 015 7801 301 muina aikoina 015-211 411	ma-pe klo 8-16 015-211 411	Ajanvaraus 015 211 411.	Ajanvaraus 015 211 411.	Avoinn ma-to klo 7.30-15.30 ja pe klo 8-14.30 Ajanvaraus 015 211 411	Avoinn ma-pe klo 8-16 Toimisto avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411	Toimisto (Ristiina) avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411.	ma-pe klo 8-16 015 7701 700	ma - pe klo 8.00 - 15.00 015 7702 600 muina aikoina 015-211 411	Ajanvaraus 015 211 411.
lääkäri- vastaanotto / puolikiireellinen / kiireetön	ma-pe klo 8-10 ja klo 13-15 015 7801 501	ma-pe klo 8-16 015-211 411	Ajanvaraus 015 211 411.	Ajanvaraus 015 211 411.	Avoinn ma-to klo 7.30-15.30 ja pe klo 8-14.30 Ajanvaraus 015 211 411	Avoinn ma-pe klo 8-16 Toimisto avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411	Lääkärin vastaanotto 2x/kk tiistaisin. Toimisto (Ristiina) avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411.	ma-pe klo 8-16 015 7701 701	ma - pe klo 8.00 - 15.00 015 7702 600	Ajanvaraus ma- pe klo 7.30 - 10.00 015 194 4770
hoitaja vastaanotto	ma-pe klo 8 - 9 015 7801 307 klo 14 – 15 015 7801 504.	ma-pe klo 8-16 015-211 411	Ajanvaraus 015 211 411.	Ajanvaraus 015 211 411.	Avoinn ma-to klo 7.30-15.30 ja pe klo 8-14.30 Ajanvaraus 015 211 411	Avoinn ma-pe klo 8-16 Toimisto avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411	Sairaanhoitaja vastaanotto ti-ja ke (ei lääkäripäivinä) Toimisto (Ristiina) avoinna ma-to klo 8-15 ja pe klo 8-13 Ajanvaraus 015 211 411.	ma-pe klo 13-14 015 7701 710	ma - pe klo 8.00 - 15.00 sairaanhoitaja 015 7702 600 mielenterveys ja päihde sairaanhoitaja 050 389 5554	Ajanvaraus 015 211 411.
fysioterapia	ma-pe 8-9 040 591 7924	7.1.2015 alkaen Mikkelin keskussairaala, 3krs. / fysiatria Porrassalmen- katu 35-37 Ajanvaraus ma klo 9-10 sekä ti- pe 040 359 6901		Ajanvaraus hoidetaan yksikön aukioloaikana (ei erillistä kellonaikaa) puh. 044 794 5628				ma-pe klo 8-8.30 ja 11- 11.30 044 2626 154	Punakiventie 1, 19430 PERTUNMAA puh. 050 389 5575	Puumalan terveysasema Niementie 26, 52200 Puumala Ajanvaraus yksikön aukioloaikana (ei erillistä kellonaikaa) 044 794 5531

aikuisneuvola / terveydenhoitaja / diabeteshoitajan vastaanotto	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8–9 040 5838 652	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356	terveyden hoitajan puhelinajat ma, ke, to, pe klo 11-11.30 044 2558 901	050 314 5857	Yhteydenotot ma-pe klo 12-13 015 194 4304 015 194 4356
äitiysneuvola	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-9 040 731 6914	Pankalammen neuvola Kiiskimäenkatu 5-7, 50130 Mikkeli 015 194 4600 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12 Itäinen neuvola Rauhankatu 10, 50170 Mikkeli 015 194 4630 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12 Rantakylän neuvola Jokipolku 1, 50600 Mikkeli 015 194 4600 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12	Anttolan neuvola Taipaleentie 31, 52100 Anttola 044 794 4494	Haukivuoren neuvola Kankaalantie 2, 51600 Haukivuori 044 794 5623	Hirvensalmen neuvola Haapaniementie 17, 52550 Hirvensalmi 015 775 7542 044 794 5110	Ristiinan neuvola Brahentie 10, 52300 Ristiina 044 794 5087 044 794 5088	Suomenniemen neuvola palvelut Ristiinan neuvolasta 044 794 5087 044 794 5088	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-8.30 ja 11- 11.30 044 7707 273	050 314 5858	Puumalan neuvola Niementie 22, 52200 Puumala 044 794 5524
lastenneuvola	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8–9 040 546 7660	Pankalammen neuvola Kiiskimäenkatu 5-7, 50130 Mikkeli 015 194 4600 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12 Itäinen neuvola Rauhankatu 10, 50170 Mikkeli 015 194 4630 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12 Rantakylän neuvola Jokipolku 1, 50600 Mikkeli 015 194 4600 Ajanvaraus ma- pe klo 8-12	Taipaleentie 31, 52100 Anttola 044 794 4494	Kankaalantie 2, 51600 Haukivuori 044 794 5623	Haapaniementie 17, 52550 Hirvensalmi 015 775 7542 044 794 5110	Brahentie 10, 52300 Ristiina 044 794 5087 044 794 5088	Suomen-niemen neuvola palvelut Ristiinan neuvolasta 044 794 5087 044 794 5088	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-8.30 ja 11- 11.30 044 7707 274	050 314 5858	Puumalan neuvola Niementie 22, 52200 Puumala 044 794 5524

perhesuunnittelu -neuvola	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-9 040 731 6914	Pankalammen neuvola ma-ke ja pe klo 9-11 015 194 4611	-	044 794 5623	044 794 5110	044 794 5087 044 794 5088 klo 12-13	Suomenniemen neuvolapalvelut Ristiinan neuvolasta	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-8.30 ja 11- 11.30 044 7707 273	050 314 5858	Puumalan neuvola Niementie 22, 52200 Puumala 044 794 5524
koulu- ja opiskeluterveyde- nhuolto	terveyden hoitajan puhelinajat ma-pe klo 8-9 0400 710 716	vuosiluokat 1-6 Ihastjärven koulu 044 794 4655 Kalevankankaan koulu 044 794 4660 Launialan koulu 044 794 4655 Lähemäen koulu 044 794 4655 Moision koulu 044 794 4660 Olkkolan koulu 044 794 4494 Otavan koulu 044 794 4654 Peitsarin koulu 044 794 4658 Päämajakoulu 044 794 4717 Rahulan koulu 044 794 4654 Rantakylän Yhtenäiskoulu 044 794 4669 Rouhialan koulu 044 794 4717 Rämälän koulu 044 794 4653 Sairilan koulu 044 794 4654 Tuppuralan koulu 044 794 4655 Urpolan koulu 044 794 4654 Vanhalan koulu 044 794 4717 vuosiluokat 7-9 Kalevankankaan koulu 044 794 4660	vuosiluokat 1-6 Anttolan Yhtenäiskoulu 044 794 4494 vuosiluokat 7-9 Anttolan Yhtenäiskoulu 044 794 4494	vuosiluokat 1-6 Haukivuoren yhtenäiskoulu 044 794 5623 vuosiluokat 7-9 Haukivuoren Aseman koulu, yläkoulu ja lukio 044 794 5623	vuosiluokat 1-6 Hirvensalmi, Elomaan koulu ja Lahnaniemen koulu 044 794 5110	vuosiluokat 1-6 Ristiinan yhtenäiskoulu 044 794 5060 Pellosniemen koulu 044 794 5060 vuosiluokat 7-9 Ristiinan yhtenäiskoulu 044 794 5060	vuosiluokat 1-6 Suomenniemen koulu 044 794 5060	Mäntyharjun Yhtenäiskoulu ja Mäntyharjun lukio ma,ke,to,pe klo 8-8.30 ja ma-pe klo 11.30-12 Kyläkoulut ma, ke, to, pe klo 11-11.30 044 2558 901	Terveiden hoitajan puhelinajat ma-pe 8.30 - 9.00 ja 12.00 - 12.30 050 314 5858	

		Mikkelin Lyseon koulu 044 794 4658 Rantakylän yhtenäiskoulu 044 794 4669 Urheilupuiston koulu 044 794 4653 OPIKESKELU TERVEYDEN HUOLTO Esedu Mikkelin, Otavankatu 4 Terveysten hoitajat 044 794 5086 044 794 5085 044 794 3575 Mikkelin lukio, Päämajankuja 4, Terveysten hoitaja 044 794 4650 MAMK/Kasarmin kampus, Tark'ampujankuja 6, F-rakennus, Terveysten hoitajat puh. 044 794 4633 044 794 4670 050 311 7276 Lääkäri 044 794 5012								
hoitotarvike jakelu ja diabetes hoitotarvike jakelu	Hoitotarvike jakelu: ma-pe klo 14-15 015 7801 504 Diabetes hoitotarvike jakelu soittoaika ma-pe klo 8-9 numerosta 040 5838 652	Hoitotarvike jakelu: Soittoaika ma-to klo 9-11, puh. 044 794 4616. avoinna ma-ke 9-12 to 8-12 Diabetes hoitotarvike jakelu: ma klo 13- 16 pe klo 8-11	Diabetes hoitotarvike jakelu ma, ti, to klo 8-15	Hoitotarvike jakelu ke klo 14-15 Diabetes hoitotarvike jakelu ma-pe klo 14-15	Hoitotarvike jakelu ma-to klo 7.30-15.30 ja pe klo 8-14.30 Puh: 044 794 5109 Diabeteshoito tarvikkejakelu ma - to klo 9-13	Hoitotarvike jakelu ke klo 14-15 puh. 044 794 5044 Diabetes hoitotarvike jakelu ti - to klo 9.30-13	Hoitotarvike jakelu puh 044 794 5809 Diabetes hoitotarvike jakelu ke klo 14-15	ma-pe klo 8-8.30 ja 11-11.30 044 7707 271		soittoaika ma klo 14-15 ja to klo 9-10 Hoitotarvikkeiden nouto ilman ajanvarausta to klo 9-10 (kotihoito) Yhteydenotot puh. 050 311 7501,

apuvälinejakelu	ma-pe 8-9 040 591 7924							ma-pe klo 8-9 044 7707 281		
psykologin vastaanotto	ma-pe klo 8-16 0400 549 528							ma-ke klo 12-13 0440 627 839		
puheterapeutti	ma, ti ja to klo 8-15.30 040 1844 206	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika puheterapeuteille ma ja ke klo 12-13 015 194 2344	ma-to klo 11.30-12.00 044 7707 267		
toiminta-terapeutti	Palvelut hoidetaan osana sosiaalityötä tai sosiaalityön läheteellä	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	Vastaanotto lasten kehityksen tukiyksikössä Mikkelissä Päivittäinen puhelinaika toiminta terapeutille pe klo 12-13 015 194 2344	ma,ke,pe 11.30-12 0440 701 376		
muisti-koordinaattori	0400 399 153	Muistineuvoja 015 194 4379, 044 794 4379 Muistineuvoja 015 194 4379, 050 311 7158 Muistipoliklinikka ESSHP Ti - to klo 9-12 050 311 7157						to klo 8-14 040 8446 038		
ravitsemusterapeutti	ajanvaraus numerosta 040 5838 652	Vastaanotto läheteellä 044 794 4291						-	-	
laboratorio	ma-pe 12-14.00 044 717 8400	Avoinna 7.30-14.30, ajanvaraus ma-pe klo 12-14 044-7178400 tai 015 211 411	avoinna ke klo 7.20–10.50 ja to 7.30–10.15 ajanvaraus 044-7178400 tai 015 211 411	Avoinna ma ja to klo 7.30-10.30 Ajanvaraus 015 211 411			Joka keskiviikko Metsätähti ja Ristiina ma-to 7.30-11.30	ma-pe klo 12-14 044 7178 400	ti, ke, to klo 8.00 - 15.00 050 314 5855	
röntgen	klo 13 -15 015 7801 501	Ma-to klo 8.45-15.45 ja pe klo 8-14.45 , puh. 015 194 4350		Pankalampi ma-to klo 8.45-15.45 ja pe klo 8-14.45 , puh. 015 194 4350	Pankalampi ma-to klo 8.45-15.45 ja pe klo 8-14.45 , puh. 015 194 4350		Pankalampi ma-to klo 8.45-15.45 ja pe klo 8-14.45 , puh. 015 194 4350	Avoinna ma-pe 8.00 - 15.00, pe 8.00 - 13.00 Ajanvaraus klo 8.00 - 8.30 044 0163 638	Sairaalantie 3, Mäntyharju ma-pe 8.00 - 15.00, pe 8.00 - 13.00 Ajanvaraus klo 8.00 - 8.30 044 0163 638	

LIITE 2. ETELÄ-SAVON ENSINEUVON TOIMINTA

Puhelinnumero 015-211411 palvelee

- arkisin klo 7 – 21
- viikonloppuisin sekä arkipyhinä klo 7 – 15
- ajanvaraus vastaanotoille, laboratorioajanvaraus tai laboratoriovastausten tiedustelu tulee tehdä Ensineuvon normaaleina aukioloaikoina (ks. edellä).

Äkillisissä terveysongelmissa arkisin klo 21 – 07 sekä viikonloppuisin ja arkipyhinä klo 15 – 07 hoidon tarpeen arviointi puhelinnumerosta 015 225 588.

Ensineuvopalvelussa on käytössä takaisinsoittomahdollisuus

- arkisin klo 7.30 – 15
- takaisinsoittopyyntö tulee jättää VAIN kiireettömissä asioissa
- kuunnelkaa nauha tarkasti ja toimikaa annettujen ohjeiden mukaisesti. Oikein jätetty soittopyyntö kirjautuu järjestelmään, jolloin takaisinsoitto on mahdollista.
- kun soittopyyntö on jätetty, jääkää odottamaan takaisinsoittoa. Soitamme virka-ajalla saman vuorokauden aikana, soitto voi tulla myös ilta-aikaan.

Sähköinen asiointi

- sähköinen asiointi - asiakas voi tarkistaa omia ajanvarauksia ja varata sairaanhoitajan vastaanotolle aikaa sähköisen ajanvarauksen ohjeen mukaisesti asioihin.
- Hyvis-kuulovammaisten palvelu hoidetaan Ensineuvon aukioloaikoina.

Kiireellisissä, todellisissa vaaratilanteissa soittakaa AINA hätänumeroon 112!